

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Dolsk

KROKUS. Pracownia szkoleniowa

2019

Spis treści

Opis badania.....	3
Charakterystyka respondentów	4
Postrzeganie zagrożeń społecznych przez dorosłych mieszkańców gminy.....	6
Problem alkoholowy w opinii dorosłych mieszkańców gminy	7
Problem alkoholowy w opinii młodzieży z gminy.....	11
Problem narkotykowy i dopalacze w opinii dorosłych mieszkańców gminy	15
Problem narkotykowy w opinii młodzieży z gminy	17
Jakość spędzania czasu w gronie rodzinnym w opinii młodzieży z gminy.....	20
Problem przemocy w rodzinie w opinii dorosłych mieszkańców gminy	21
Problem przemocy szkolnej w opinii młodzieży z gminy	28
Korzystanie z nowoczesnych technologii w opinii młodzieży z gminy	32
Zażywanie leków przez młodzież z gminy	33
Odniesienie do badań ogólnopolskich	35
Wnioski i rekomendacje	36
Bibliografia.....	41

Opis badania

W czerwcu 2019 roku przeprowadzono anonimowe badanie ankietowe wśród dorosłych mieszkańców gminy oraz uczniów klas 6 – 8 ze szkół podstawowych w Dolsku i Masłowie. Łącznie wzięło w nim udział 200 dorosłych respondentów oraz 143 uczniów.

Kwestionariusz ankiety dla dorosłych obejmował następujące zagadnienia:

- ocena skali problemów społecznych w gminie
- problem uzależnienia od alkoholu i narkotyków
- przemoc w rodzinie.

Znalazły się w nim pytania o charakterze zamkniętym – jednokrotnego oraz wielokrotnego wyboru (z ograniczoną i nieograniczoną ilością dopuszczalnych odpowiedzi) oraz dwa pytania otwarte – o wiek inicjacji alkoholowej oraz sugerowany wiek dopuszczający legalne spożywanie alkoholu.

Badanie uzupełniono o krótki kwestionariusz (11 pytań) skierowany do 20 pracowników w punktach sprzedaży alkoholu na terenie gminy.

96% kwestionariuszy dla mieszkańców i 100% kwestionariuszy dla sprzedawców zostało uzupełnionych w całości, w pozostałych zdarzały się pojedyncze opuszczone pytania. Najwięcej braków odpowiedzi dotyczyło pozycji związanych z dostępem do narkotyków, wiekiem inicjacji alkoholowej, aktualnym spożyciem alkoholu oraz skalą przemocy domowej. Z tego powodu udział procentowy w poszczególnych pytaniach może się minimalnie różnić (jako podstawę analizy zawsze brane są tylko ważne, czyli uzupełnione odpowiedzi).

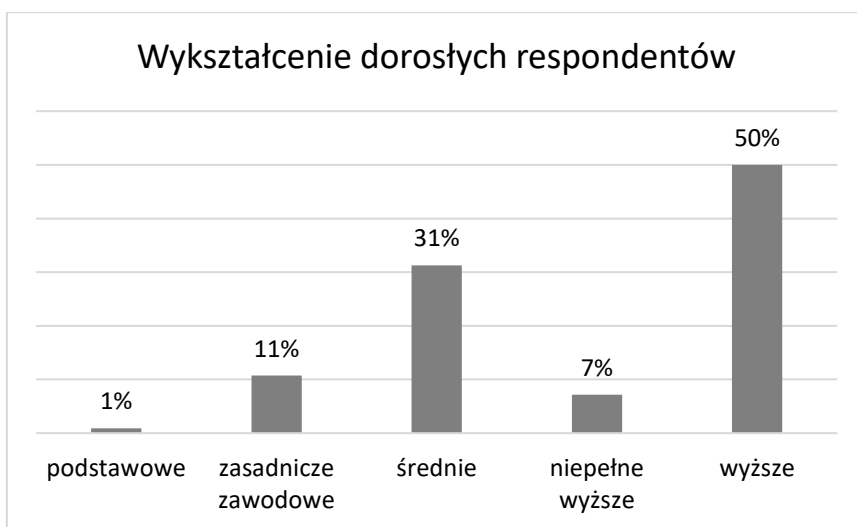
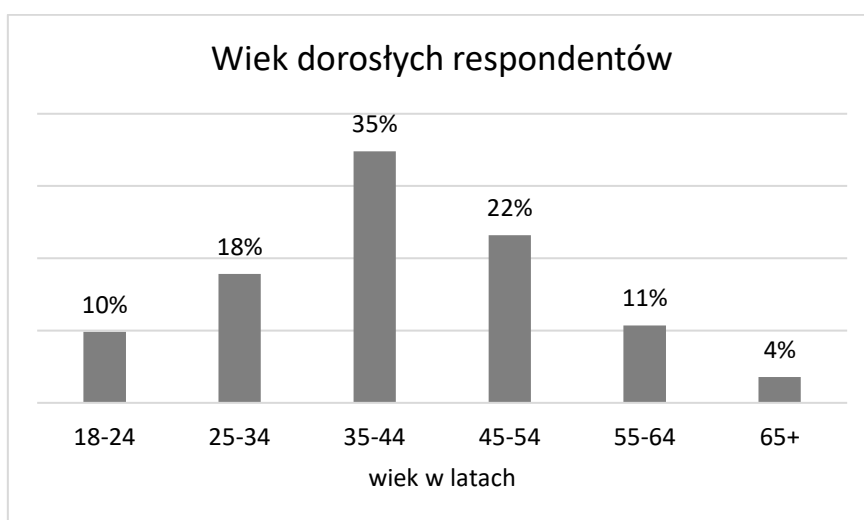
Kwestionariusz ankiety dla uczniów obejmował zagadnienia związane z:

- poczuciem bezpieczeństwa i skalą przemocy szkolnej
- jakością spędzania czasu w gronie rodzinnym
- spożywaniem alkoholu przez osoby niepełnoletnie
- problemem narkotykowym wśród młodzieży
- korzystaniem z mediów elektronicznych
- zażywaniem leków.

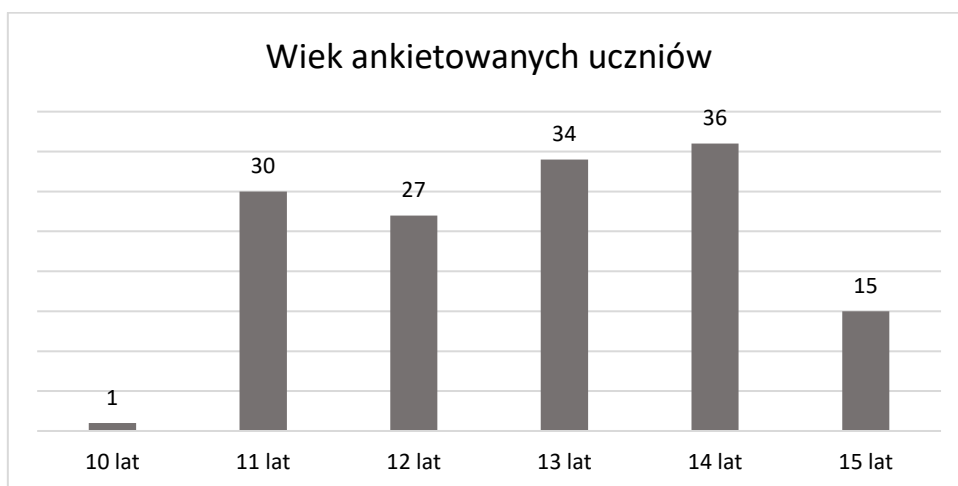
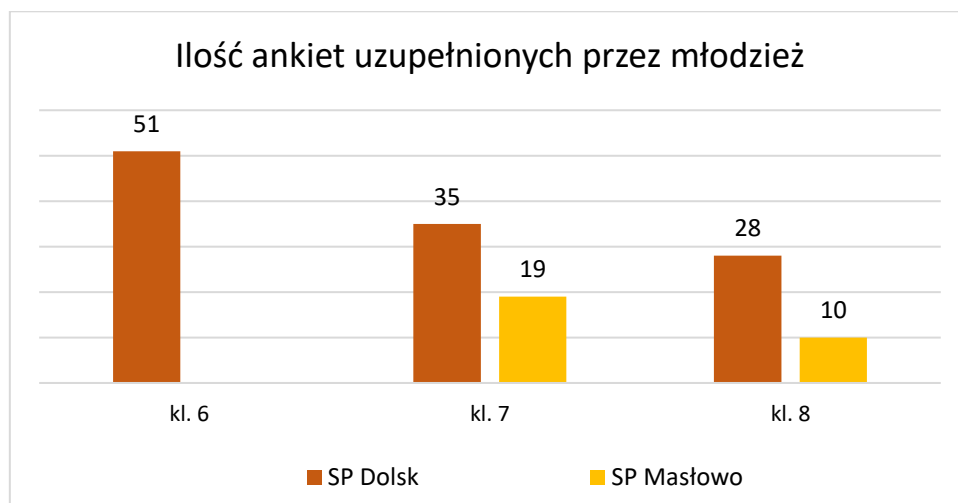
Podobnie jak w ankiecie dla dorosłych, także tutaj znalazły się pytania typu zamkniętego (jednokrotnego i wielokrotnego wyboru) oraz jedno pytanie otwarte – dotyczące zażywanego narkotyku. Kwestionariusz został uzupełniony przez młodzież za pośrednictwem Internetu, co pozwoliło na zapewnienie 100% kompletności wyników.

Charakterystyka respondentów

W badaniu opinii dorosłych mieszkańców gminy wzięło udział 201 osób, głównie były to kobiety (87%) aktywne zawodowo (89%). Ponad połowa ankietowanych była w wieku od 35 do 54 lat. Co dziesiąta osoba należała do grupy wiekowej 18 – 24 lata, zaś najmniej liczni byli przedstawiciele najstarszej grupy – powyżej 65 roku życia. Jeśli chodzi o wykształcenie, to połowa respondentów miała wykształcenie wyższe, a co trzecia osoba – średnie. 71% młodzieży wychowuje się w rodzinach, gdzie oboje rodzice pracują. Co piątą rodzinę utrzymuje wyłącznie ojciec, a w przypadku 9 osób (6%) – jest to wyłącznie matka. W trzech rodzinach żaden z rodziców nie ma stałego źródła utrzymania. Szczegółowe charakterystyki prezentują poniższe wykresy.

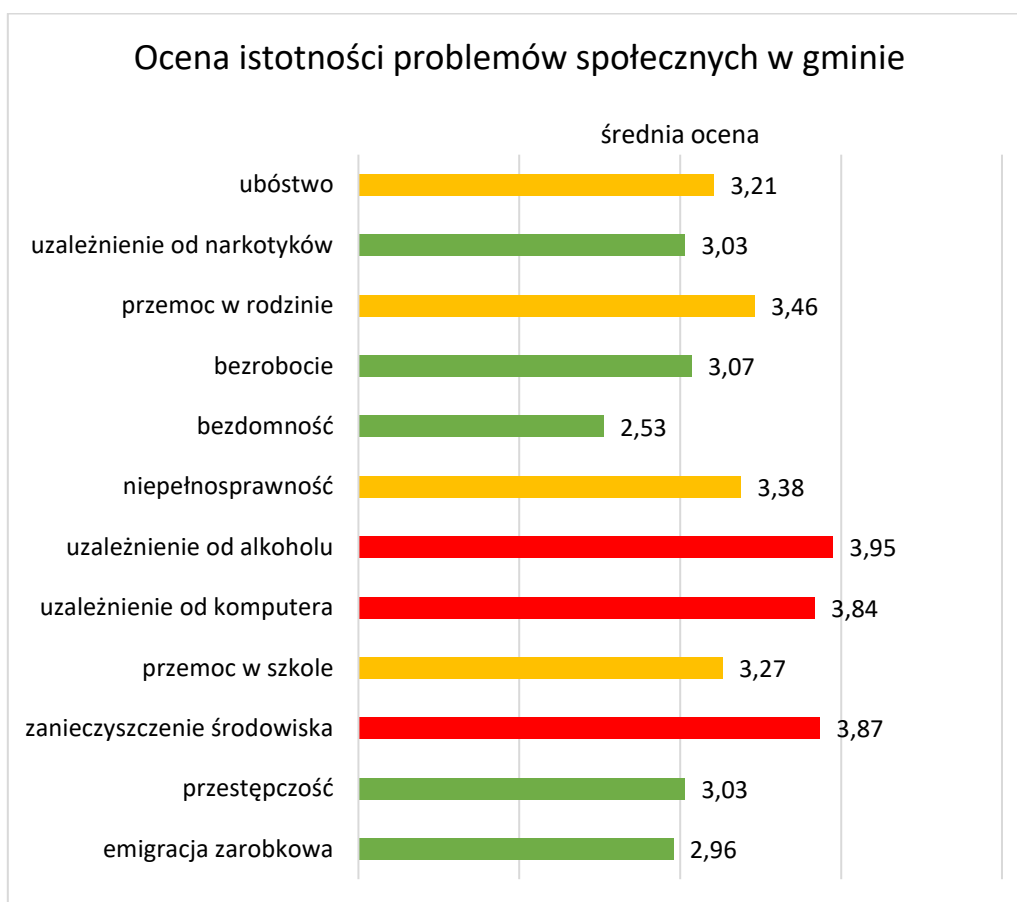

Jeśli chodzi o młodzież, wiek uczniów wahał się pomiędzy 10 a 15 rokiem życia, najczęściej było to 13 i 14 lat. Łącznie ankietę uzupełniło 70 dziewcząt i 73 chłopców. Poniżej znajduje się zestawienie ilości uzupełnionych ankiet z poszczególnych placówek i klas.

Postrzeganie zagrożeń społecznych przez dorosłych mieszkańców gminy

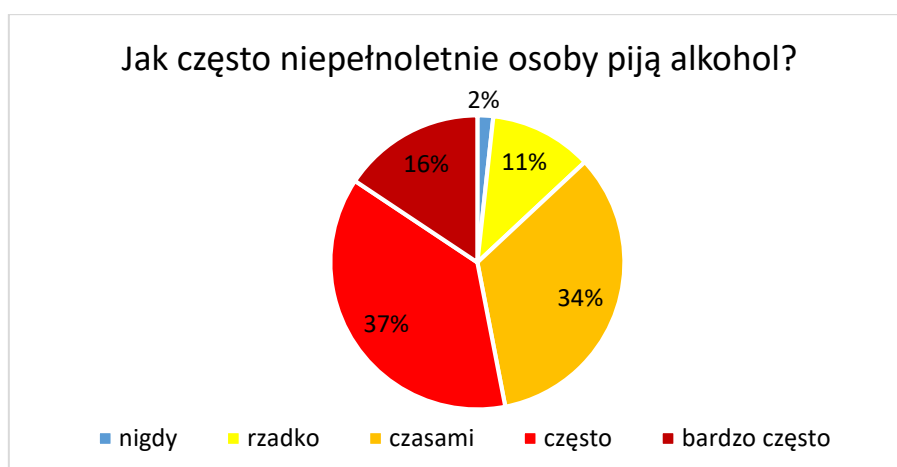
Mieszkańcy określali na skali od 1 do 5 wagę poszczególnych problemów społecznych w gminie. Za najistotniejsze wyzwania respondenci uznali przede wszystkim uzależnienie od alkoholu i komputera oraz zanieczyszczenie środowiska. Mniejszą wagę przykładają do zagadnień związanych z przemocą szkolną, niepełnosprawnością, przemocą w rodzinie oraz ubóstwem. Jako najmniej istotne wymieniano: uzależnienie od narkotyków, problemy bezrobocia, bezdomności, przestępczości oraz wyjazdów zagranicznych w poszukiwaniu pracy.

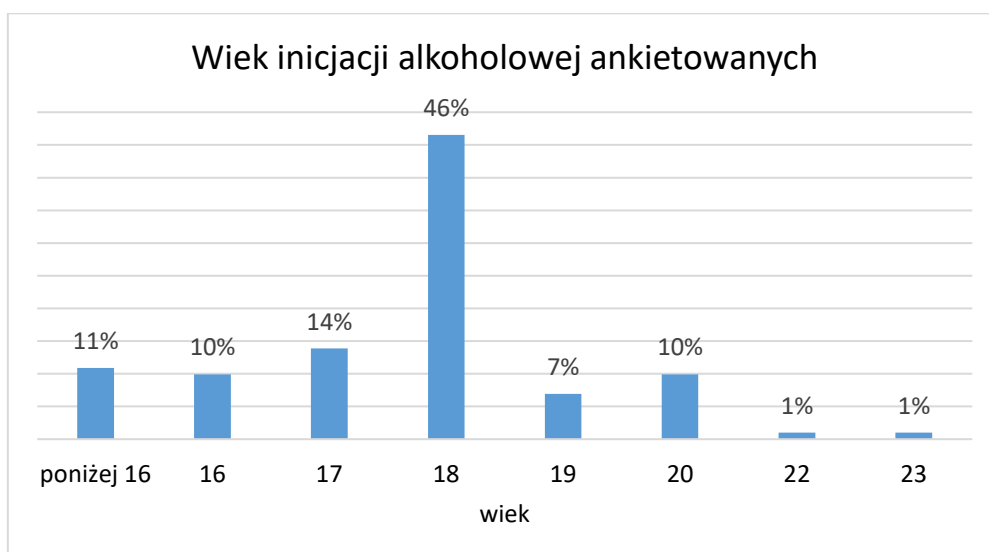
Problem alkoholowy w opinii dorosłych mieszkańców gminy

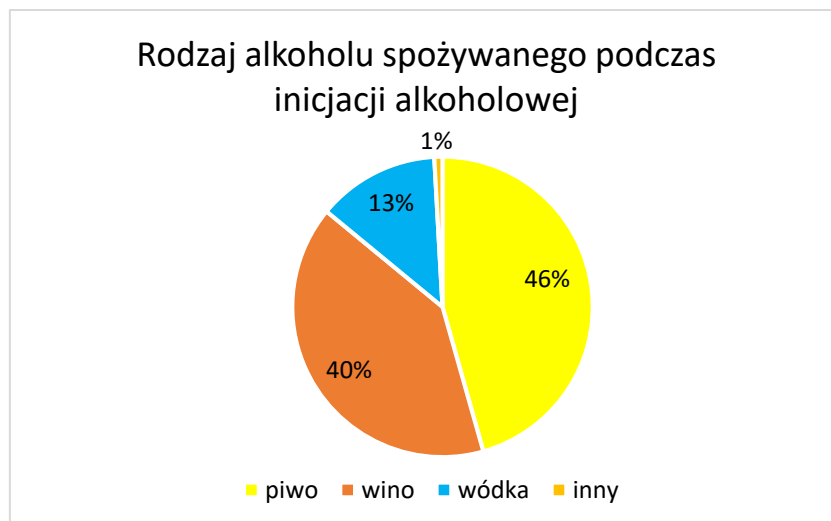
Problem uzależnienia od alkoholu jest wskazywany przez mieszkańców jako bardzo poważny. Potwierdzają to wyniki badania. 9 na 10 dorosłych mieszkańców zna kogoś, kto ma problem z nadmiernym spożywaniem napojów alkoholowych.

58% respondentów przyznaje, że w gminie są miejsca, gdzie niepełnoletnie osoby mogą kupić alkohol. Podobny odsetek uważa, że młodzież często lub bardzo często sięga po napoje alkoholowe. 14 na 20 sprzedawców przyznaje, że zdarza im się sytuacja, że niepełnoletnia osoba chce kupić od nich alkohol. W ich opinii zdarza się to rzadko (10 osób) lub często (4 osoby). Zazwyczaj proszą osoby młodo wyglądające o okazanie dowodu tożsamości przed zrealizowaniem zakupów.

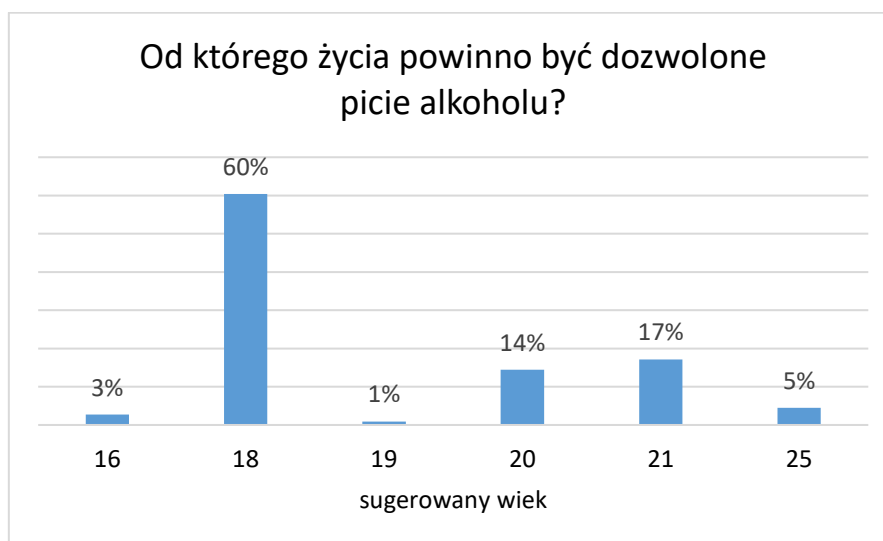

Przeciętny wiek inicjacji alkoholowej wśród respondentów to 17,5 roku. Odpowiedzi wahają się od 14 do 23 lat. Co trzecia osoba swój pierwszy kontakt z alkoholem miała przed wejściem w dorosłość. Najczęściej było to piwo lub wino.

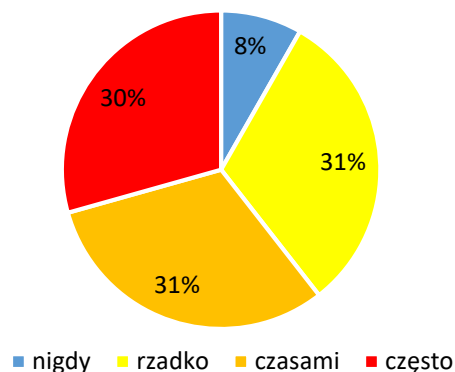

Jednocześnie mieszkańcy są zwolennikami utrzymania (60%) lub podwyższenia (37%) wieku, kiedy legalnie można spożywać alkohol. 3% respondentów poparłaby projekt umożliwiający spożywanie napojów alkoholowych przez 16 – latków.

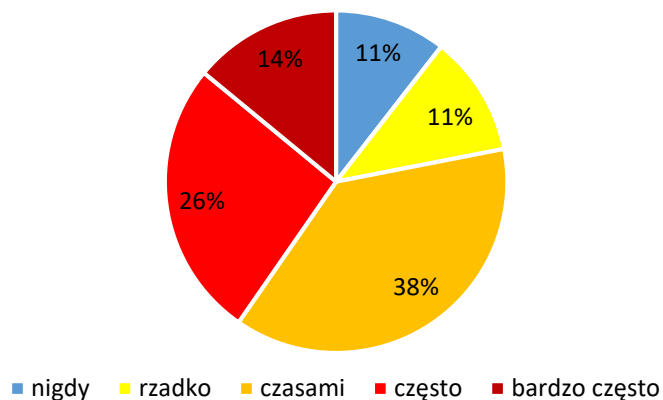
Innym bardzo niepokojącym zjawiskiem, obserwowanym przez połowę ankietowanych jest prowadzenie pojazdów po spożyciu alkoholu. Zdaniem blisko 1/3 mieszkańców w gminie prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu ma miejsce często, podobny odsetek spostrzega tego typu sytuacje jako czasami występujące. Tylko 8% ankietowanych uważa, że nigdy się to nie zdarza. Dwie osoby przyznają się do prowadzenia samochodu po wypiciu alkoholu, a 11 respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Jak często zdarza się prowadzenie pojazdu po spożyciu alkoholu?

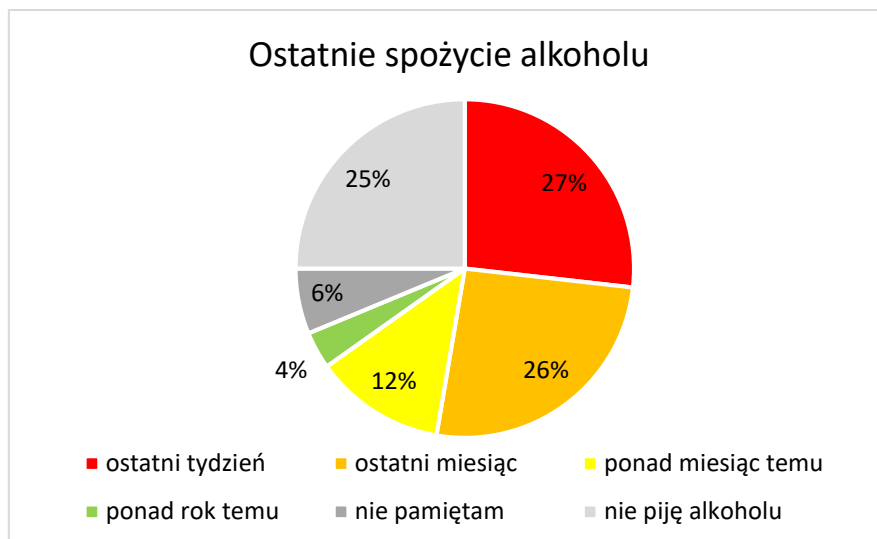

14% mieszkańców bardzo często w swojej okolicy widuje osoby spożywające alkohol poza wyznaczonymi do tego celu miejscami. Co czwarty ankietowany twierdzi, że dzieje się to często, a według 38% - czasami. 1 na 10 respondentów nie zauważa problemu spożywania alkoholu w miejscach publicznych. Problem spożywania zakupionych napojów na terenie sklepu lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie zauważa 4 sprzedawców i postrzega jako częsty.

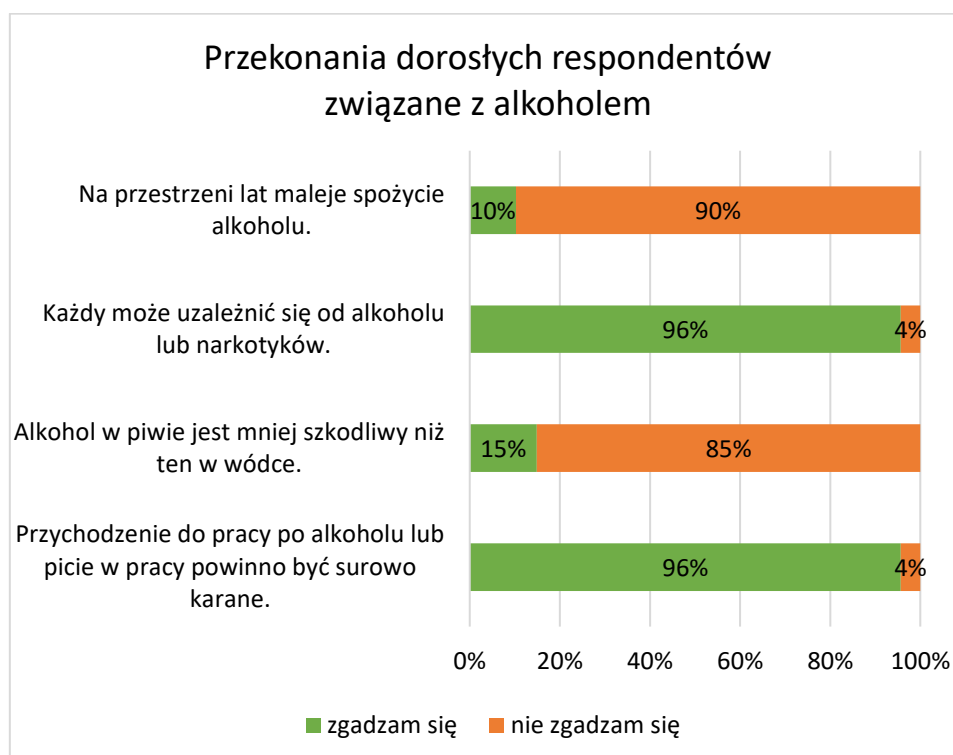
Jak często spożywa się alkohol w miejscach publicznych w gminie?

Ankietowani odpowiadali także na pytania, kiedy ostatni raz pili alkohol i jaki był to rodzaj. Deklarowana częstotliwość spożycia nie jest duża – co czwarty dorosły sięgnął po trunek w ostatnim tygodniu od czasu badania, podobna grupa spożywała alkohol w ubiegłym miesiącu. 25% respondentów określa się jako abstynentów. Najczęściej badani sięgają po piwo (38%) i wino (33%), rzadziej po wódkę (7%) i inne alkohole – szampana, whisky (2%).

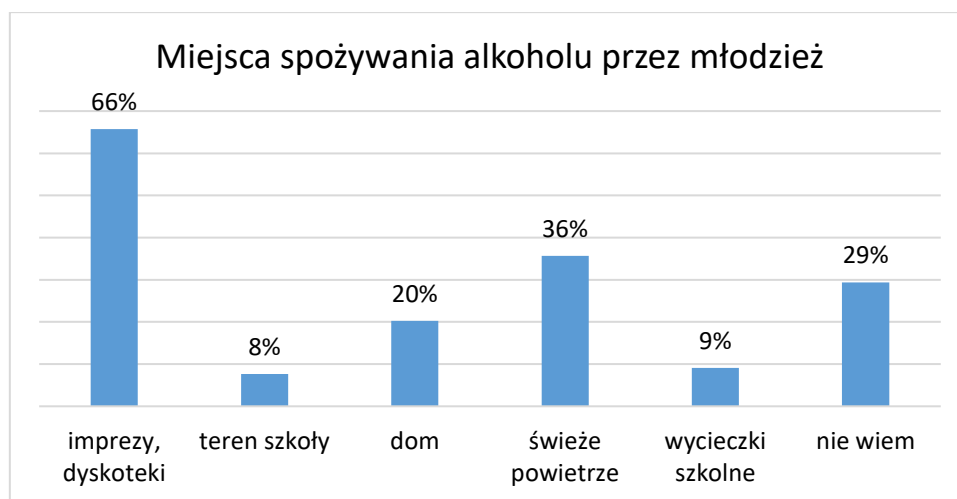

Badani mają jednoznacznie ukształtowane przekonania dotyczące tego, że każda osoba może uzależnić się od środków psychoaktywnych, a w kolejnych latach spożycie alkoholu nie maleje. Ostatni wniosek jest zgodny z doniesieniami GUS i PARPA. Ankietowani w większości są świadomi, że etanol zawarty w piwie to ten sam związek chemiczny, który obecny jest w wódce i jest równie szkodliwy. Zdecydowanie nieakceptowane jest przychodzenie w stanie nietrzeźwości do pracy lub spożywanie alkoholu podczas wykonywania czynności służbowych.

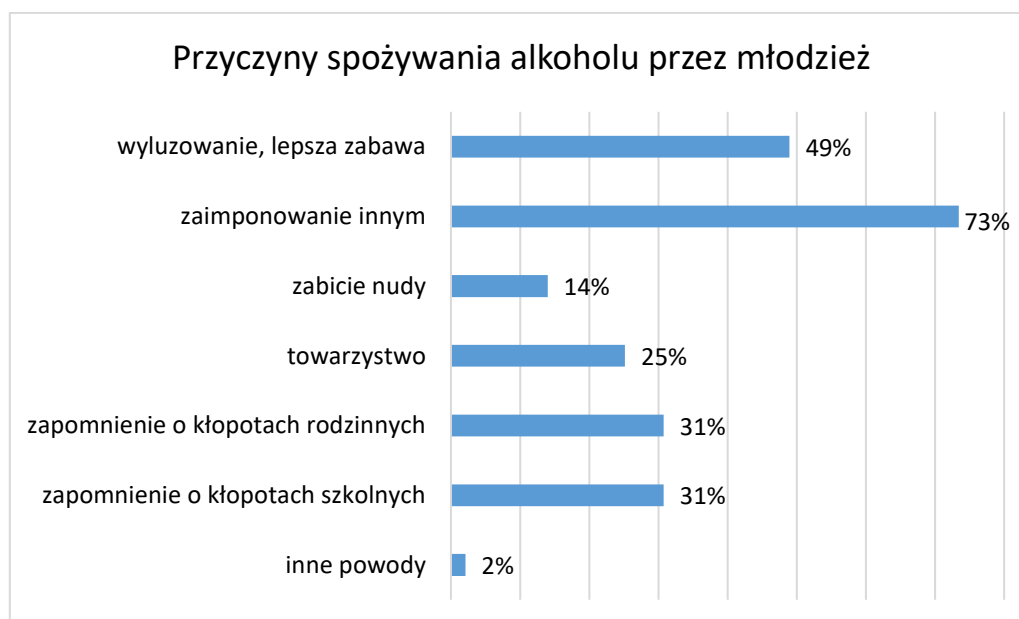

Problem alkoholowy w opinii młodzieży z gminy

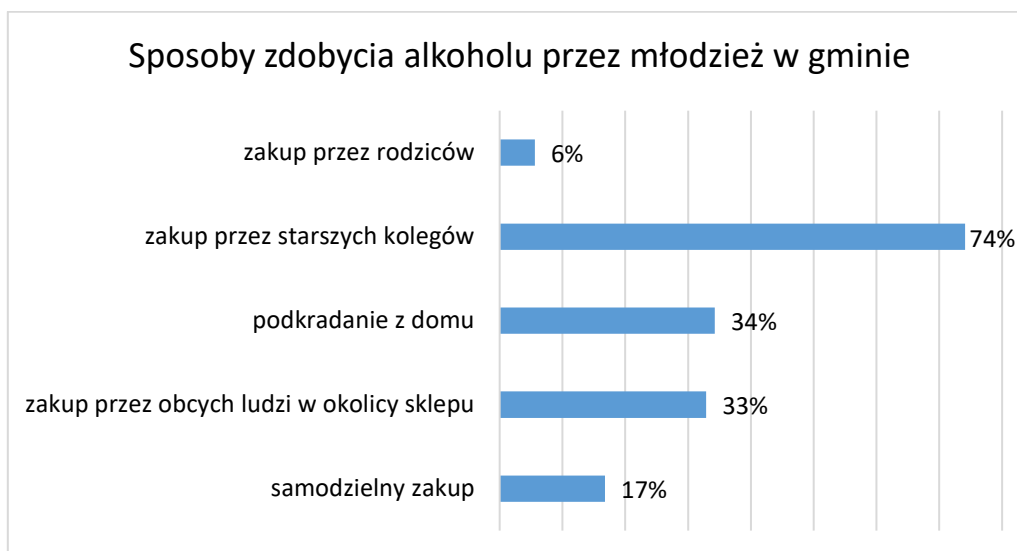
Uczniowie dokonując charakterystyki miejsc, gdzie w gminie najczęściej niepełnoletnie osoby spożywają alkohol, wskazują przede wszystkim imprezy i dyskoteki (66%), a w dalszej kolejności tereny na świeżym powietrzu (36%). Co piąta osoba wymienia dom rodzinny, a co dziesiąta – wyjazdy klasowe. 8% twierdzi, że alkohol spożywany jest w szkole. Ponad ¼ osób nie ma wiedzy na temat takich miejsc.

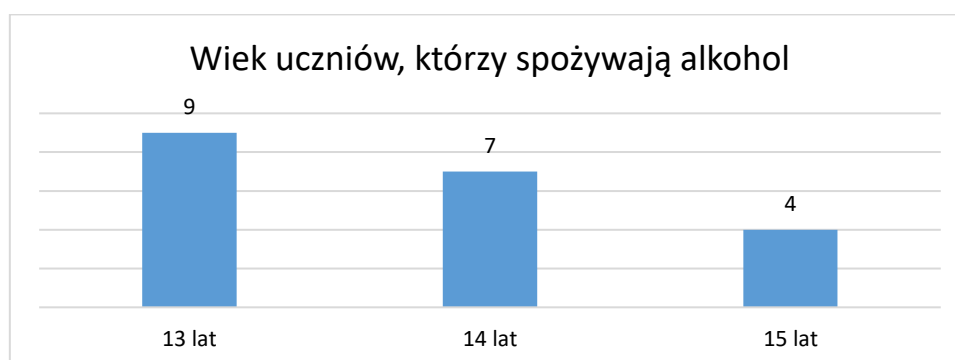
Zdaniem młodzieży, najczęściej ich rówieśnicy sięgają po alkohol w celu zaimponowania innym (73%) oraz wyluzowania się i lepszej zabawy (49%). Co czwarta osoba wymienia także towarzyszenie pijącym kolegom. Niepokojące jest to, że dla 1/3 ankieterowanych alkohol to sposób na poradzenie sobie z problemami rodzinnymi czy szkolnymi.

Na terenie gminy niepełnoletnie osoby korzystają przede wszystkim z pomocy starszych kolegów w zakupie alkoholu (74%). Co trzecia osoba byłaby gotowa poprosić obcą osobę w okolicy sklepu o zakup napoju. 34% uczniów jest przekonanych, że zdobyć alkohol można podkradając go rodzicom w domu. Alarmujący jest odsetek respondentów przekonanych o możliwości samodzielnego zakupu alkoholu w okolicznych sklepach (17%). 6% twierdzi, że ich opiekunowie mogą im kupić i odstąpić alkohol.

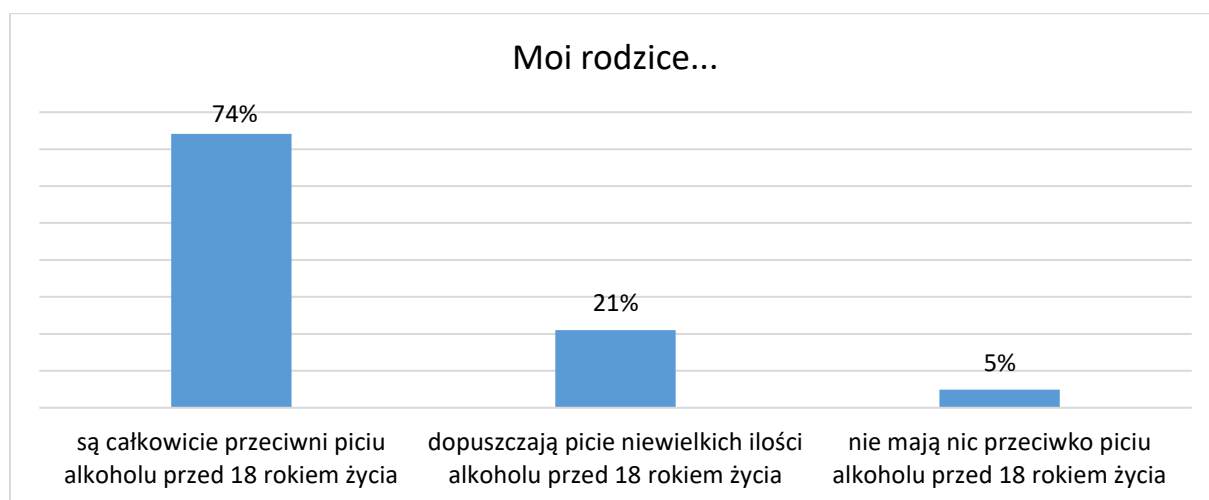

15% ankietowanej młodzieży przeszło już inicjację alkoholową, średnia wieku przypada na 14 rok życia (a najczęściej jest to 13 lat). Wśród pijących nastolatków przeważają osoby spożywające alkohol rzadziej niż raz w miesiącu (13 osób, 9%). 5% - 7 uczniów deklaruje, że pije alkohol raz w miesiącu lub częściej. 59% pijących respondentów ukrywa ten fakt przed rodzicami. Młodzież pije przede wszystkim piwo (72%), a rzadziej wódkę (22%) i wino (6%). Szacunkowa ilość spożywanego tygodniowo alkoholu prezentowana jest w tabeli poniżej.

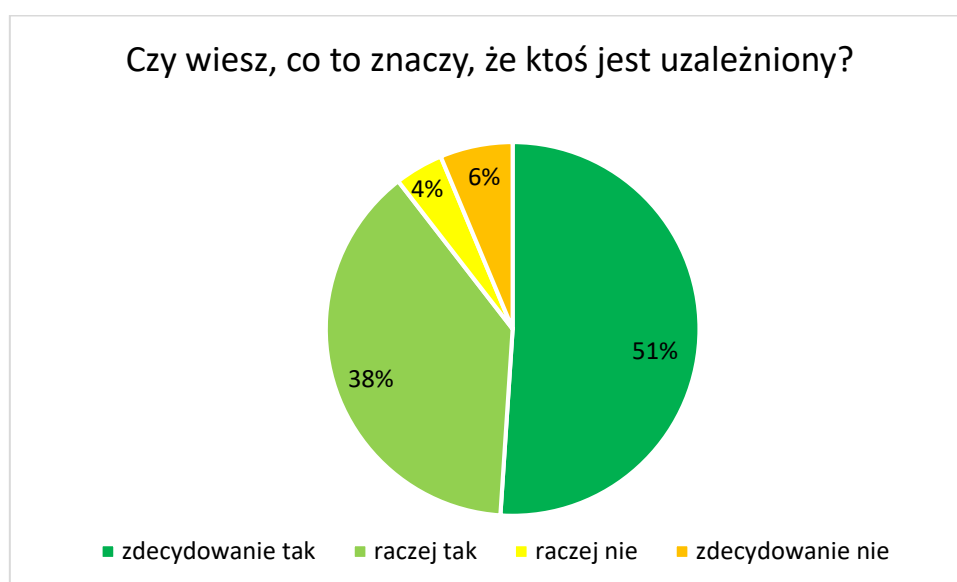

Ile alkoholu tygodniowo pijesz?	wódka	piwo	wino	inny alkohol
1 kieliszek / 1 puszka	2 odpowiedzi	8 odpowiedzi	1 odpowiedź	3 odpowiedzi
więcej niż 1 kieliszek / 1 puszka	5 odpowiedzi	5 odpowiedzi	1 odpowiedź	3 odpowiedzi

Uczniowie zostali poproszeni o scharakteryzowanie postawy swoich rodziców wobec spożywania alkoholu przez osoby niepełnoletnie. $\frac{3}{4}$ z nich twierdzi, że ich rodzice są całkowicie przeciwni takim sytuacjom, jednak 21% respondentów jest zdania, że rodzice mają bardziej pobłażliwy stosunek do picia alkoholu przez młodzież. Co więcej, rodzice rzadko rozmawiają ze swoimi dziećmi na temat spożywania alkoholu – tylko 31% przyznaje, że miały one miejsce. Podkreślić należy fakt, że 14 na 20 uczniów po inicjacji alkoholowej nie rozmawiało nigdy z rodzicami na temat alkoholu.

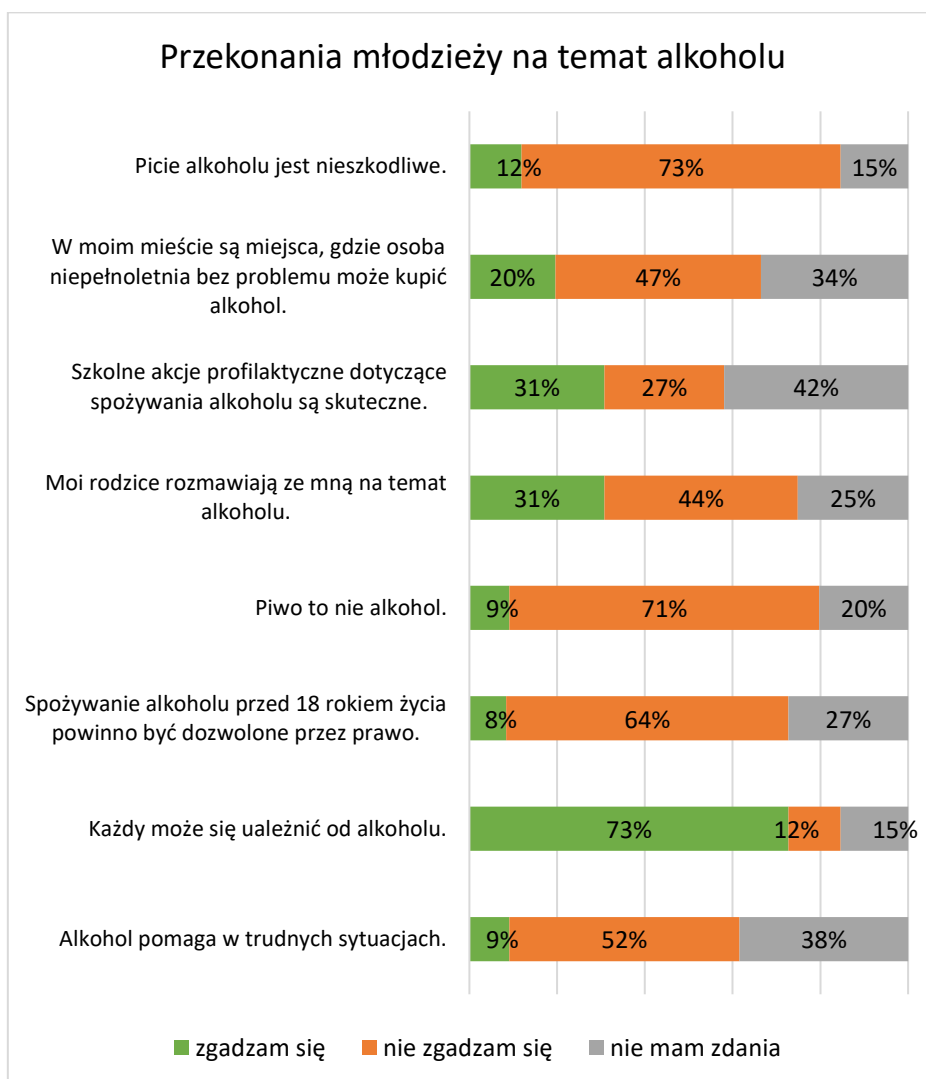

Znacząca większość młodzieży (w sumie 90%) ma wiedzę na temat tego, jak rozpoznać, że ktoś jest uzależniony od alkoholu lub narkotyków. Co dziesiąta osoba deklaruje, że brakuje jej takiej wiedzy. $\frac{1}{4}$ nastolatków uważa, że każdy może się uzależnić od substancji psychoaktywnych, ale 15% nie jest co do tego pewna, a 12% neguje taką możliwość.

W pytaniach dotyczących przekonań na temat alkoholu występują różnorodne rozkłady odpowiedzi. Od 20 do 42% stanowią osoby niezdecydowane, bez sprecyzowanej opinii. $\frac{3}{4}$ uczniów dostrzega

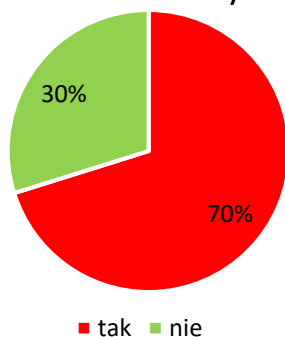
szkodliwość spożywania alkoholu. Zaledwie 31% ankietowanych pozytywnie ocenia szkolne akcje profilaktyczne związane ze spożywaniem alkoholu przez nastolatków (a 42% nie ma zdania na ten temat). Tylko 2/3 badanych jednoznacznie opowiada się przeciwko możliwości legalnego spożywania alkoholu przez osoby niepełnoletnie. Zdaniem 9% upijanie się pomaga zapomnieć o kłopotach szkolnych lub rodzinnych, a co trzecia osoba nie ma na ten temat wyrobionego zdania, co może sprawiać, że odsetek osób dopuszczających spożywanie alkoholu jako remedium na kłopoty będzie w rzeczywistości znacznie wyższy.

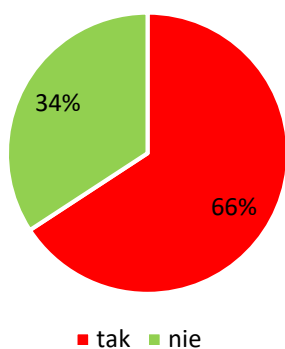
Problem narkotykowy i dopalacze w opinii dorosłych mieszkańców gminy

Co piąty dorosły ankietowany (21%) zna osobiście kogoś, kto zażywa narkotyki. Dwukrotnie mniejszy odsetek (10%) mieszkańców ma wśród znajomych osobę sięgającą po dopalacze. Blisko 3/4 respondentów stwierdza, że młodzież w gminie jest narażona na kontakt z narkotykami, a 2/3 ankietowanych – jako realne zagrożenie postrzega dopalacze. Zdaniem 67% osób uzyskanie dostępu do środków odurzających w okolicy nie jest trudne.

Czy młodzież w gminie jest narażona na kontakt z narkotykami?

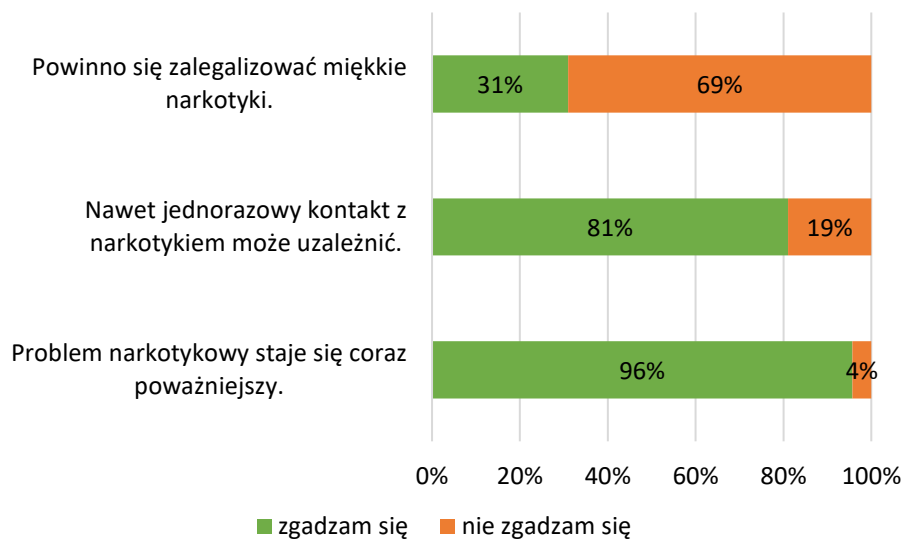

Czy młodzież w gminie jest narażona na kontakt z dopalaczami?

Ankietowani określali także swoje przekonania na temat narkotyków. Prawie wszyscy są zgodni co do tego, że problem z zażywaniem substancji psychoaktywnych staje się coraz poważniejszy. Większość osób (81%) ma świadomość, że nawet jednorazowy kontakt z narkotykiem może spowodować uzależnienie. Mniej jednoznaczna opinia panuje co do legalizacji niektórych rodzajów narkotyków – potocznie zwanych „miękkimi”. Co trzecia osoba jest za dopuszczeniem ich do legalnego obrotu.

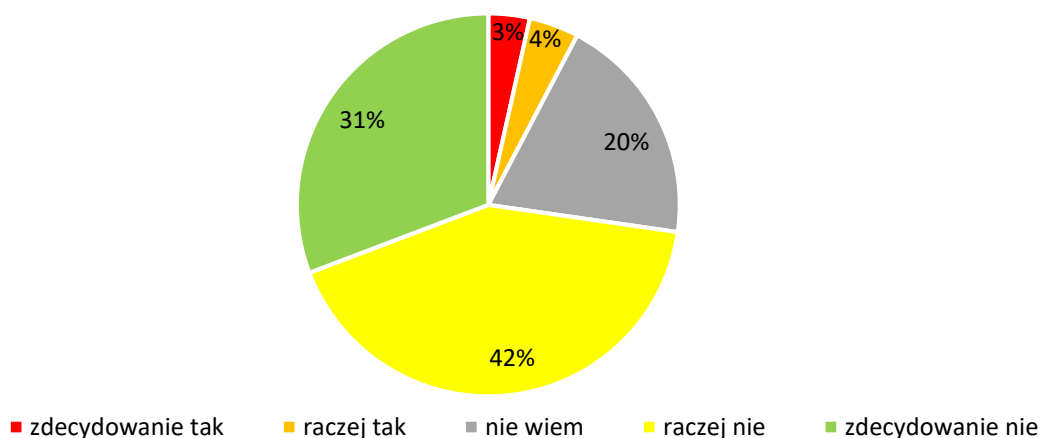
Przekonania respondentów związane z narkotykami

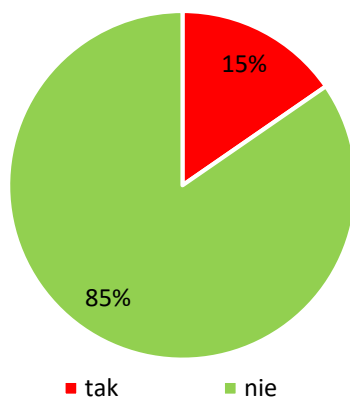
Problem narkotykowy w opinii młodzieży z gminy

Zdaniem większości uczniów, ich rówieśnicy raczej lub zdecydowanie nie mają kontaktu z narkotykami (w sumie 73%). Przeciwnego zdania jest 7% ankietowanych. 12% badanych osobiście zna kogoś, kto zażywa narkotyki. 15% uczniów twierdzi, że w ich szkołach są osoby, które mają kontakt z narkotykami. 6 ankietowanych osób (4%) miało kontakt z narkotykami. 3% przyznaje, że wie, od kogo mogą kupić środki psychoaktywne. Co istotne, co piąty uczeń nie wyklucza sięgnięcia po narkotyki w przyszłości. 15% opowiada się za ich legalizacją.

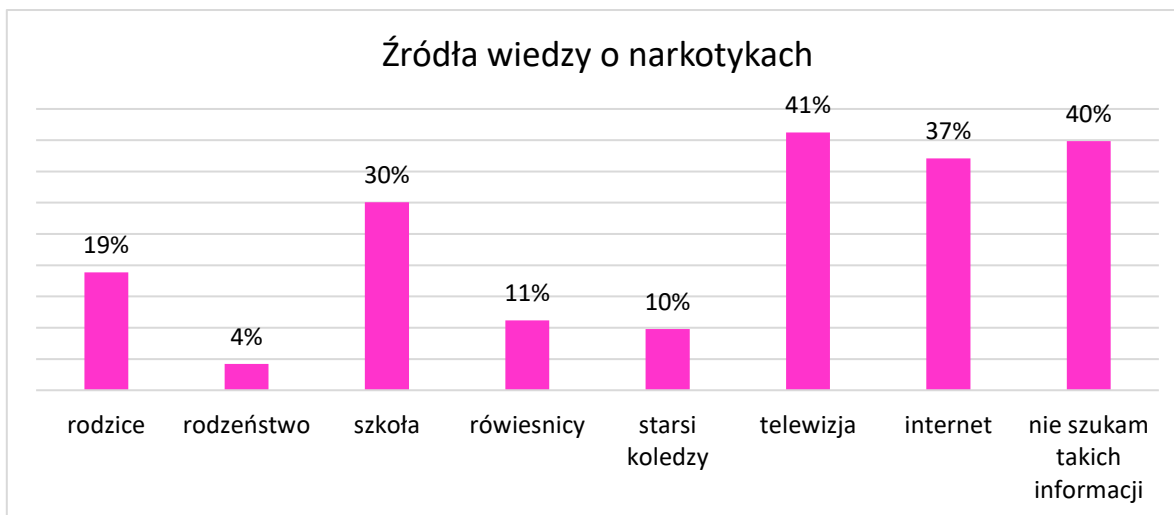
Czy młodzież w twoim wieku ma kontakt z narkotykami?

Czy w twojej szkole są osoby, które zażywają narkotyki?

Ponad 1/3 nastolatków informacji o narkotykach poszukuje w Internecie, co jest bardzo ryzykownym źródłem wiedzy. Nieco więcej osób korzysta z informacji z telewizji (41%), a 30% - ze szkoły. Rzadziej wiedza o środkach psychoaktywnych jest czerpana od rodziców (19%), starszych kolegów (10%) czy rówieśników (11%). 40% uczniów nie jest zainteresowana poszukiwaniem informacji na ten temat. Większość osób posiada raczej ogólną wiedzę o narkotykach.

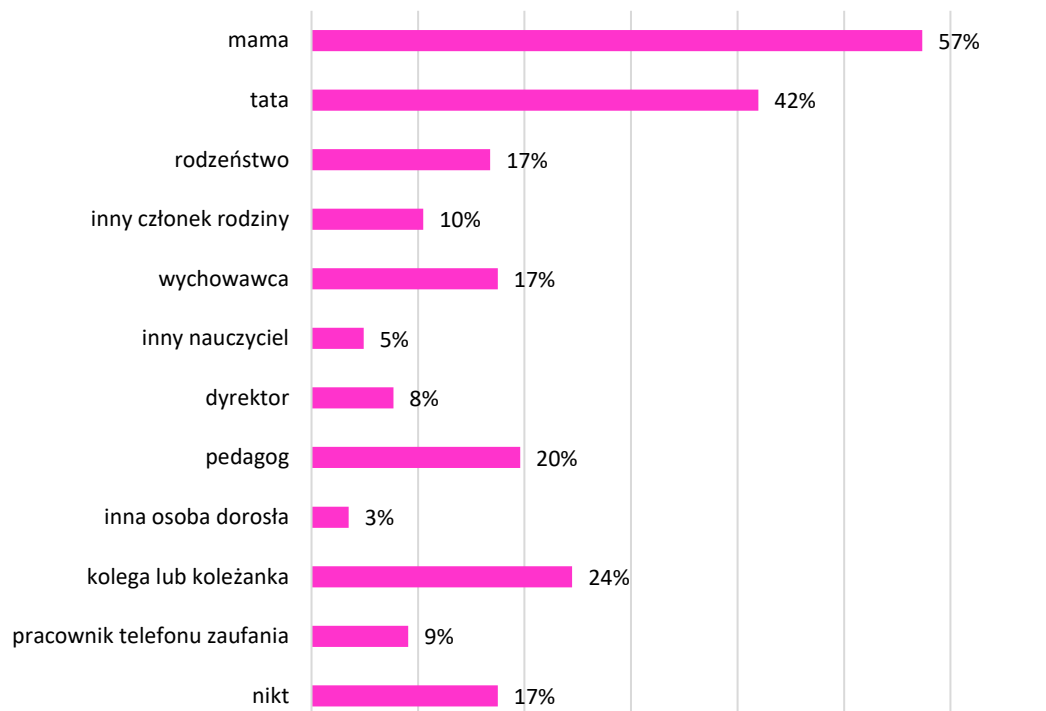

Młodzież najczęściej sięga po narkotyki ze względu na ciekawość (61%) oraz dla zaistnienia w grupie, zaimponowania rówieśnikom (65%). Mniejszą ilość wskazań uzyskały takie powody, jak: chęć sprawdzenia siebie (27%), radzenie sobie z kłopotami rodzinnymi i szkolnymi (odpowiednio 26% i 20%) oraz nuda (25%).

W przypadku problemu ze spożywaniem alkoholu lub zażywaniem narkotyków młodzież najchętniej zwróciłaby się do rodziców (mamy – 57%, taty – 42%). Mniej wskazań otrzymali koledzy (24%) oraz pedagog szkolny (20%), wychowawca i rodzeństwo (po 17%). Co dziesiąta osoba skorzystałaby z telefonu zaufania. 17% uczniów nie porozmawiałoby z nikim o swoim problemie.

Źródła wsparcia w problemie alkoholowym lub narkotykowym

Jakość spędzania czasu w gronie rodzinnym w opinii młodzieży z gminy

Młodzież szkolna określała, jak często ich zdaniem zdarzają się poszczególne sytuacje rodzinne – zarówno te związane ze sposobami wspólnego spędzania czasu, jak i przejawami przemocy domowej. Zdaniem respondentów stosunkowo najrzadziej występuje wspólna zabawa rodziców i pomoc w nauce. Na uwagę zwraca fakt, że młodzież jako częstsze uważa wspólne jedzenie posiłków niż codzienne rozmowy z rodzicami. Blisko $\frac{3}{4}$ uczniów postrzega wspólne rodzinne wyjścia jako zdarzające się przynajmniej raz w miesiącu lub częściej.

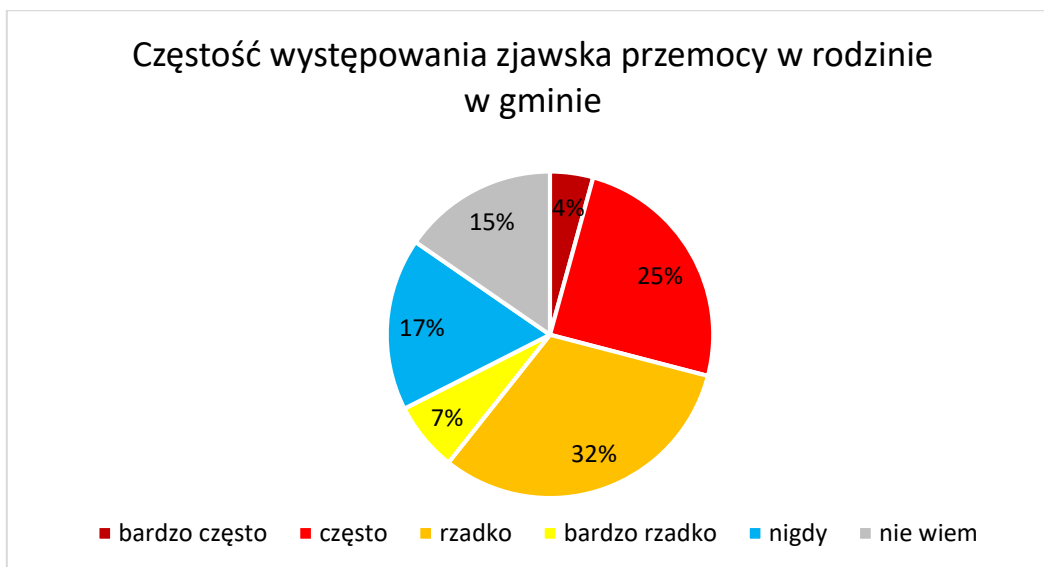
	wspólna zabawa rodziców z dziećmi	pomoc dzieciom w odrabianiu zadań	wspólne wyjścia	rozmowa rodziców z dziećmi	wspólne jedzenie posiłków przez rodzinę
nigdy	18%	13%	8%	7%	5%
rzadziej niż raz w miesiącu	10%	8%	21%	6%	3%
przynajmniej raz w miesiącu	22%	12%	45%	10%	5%
przynajmniej raz w tygodniu	33%	38%	20%	17%	20%
codziennie	17%	29%	6%	60%	67%

Jeśli chodzi o postrzeganą przez uczniów częstość przemocy domowej, to $\frac{2}{3}$ osób jest przekonana, że rodzice krzyczą na dzieci, w tym co ósmy respondent uważa, że dzieje się to przynajmniej raz w tygodniu. 20% uczniów sądzi, że w rodzinach występują takie zachowania jak bicie dzieci czy dawanie im klapsów, a według 24% ma miejsce zaniedbywanie potrzeb dzieci. Co szósta osoba uważa, że dzieci w rodzinach bywają wyzywane i obrażane przez opiekunów.

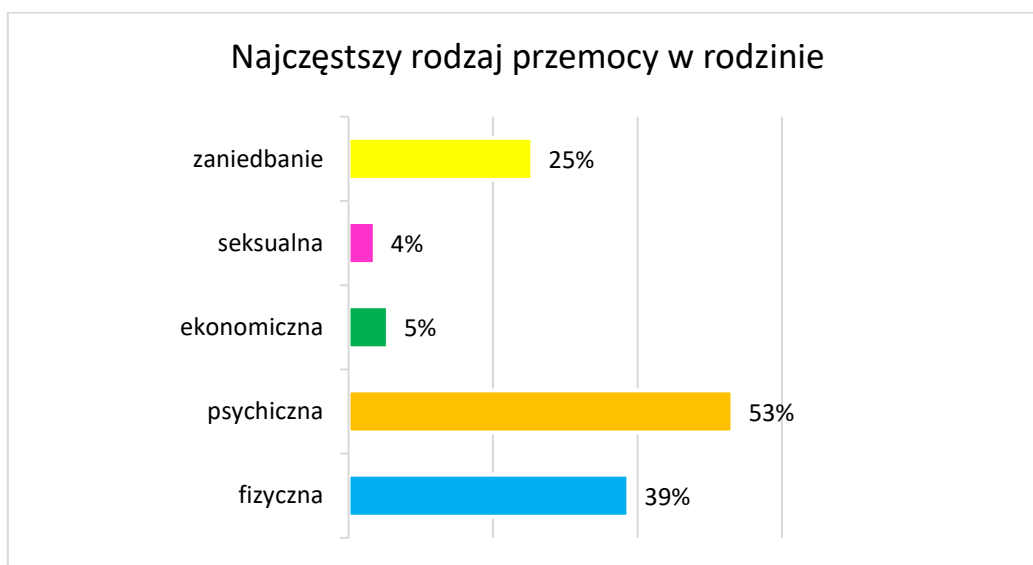
	bicie, dawanie klapsów dzieciom	poszturchiwanie, popychanie dzieci przez rodziców	krzyczenie rodziców na dzieci	niezajmowanie się dziećmi przez dłuższy czas	wyzywanie, obrażanie dzieci przez rodziców
nigdy	80%	87%	37%	76%	82%
rzadziej niż raz w miesiącu	12%	8%	36%	8%	8%
przynajmniej raz w miesiącu	3%	2%	13%	7%	4%
przynajmniej raz w tygodniu	4%	1%	6%	5%	2%
codziennie	1%	1%	7%	3%	3%

Problem przemocy w rodzinie w opinii dorosłych mieszkańców gminy

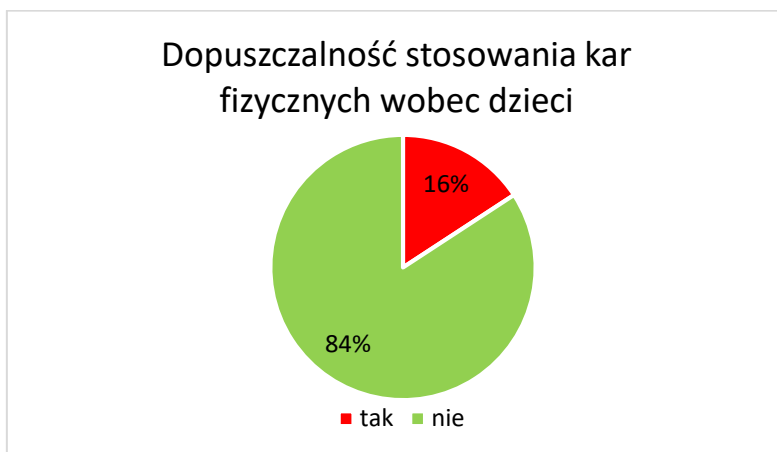
Prawie połowa ankietowanych (45%) osobiście zna kogoś, kto doświadcza przemocy w rodzinie. 29% uznaje, że problem ten występuje często lub bardzo często w ich otoczeniu. 17% mieszkańców jest przekonanych, że nigdy nie dochodzi do stosowania przemocy wobec najbliższych w gminie. Aż 26%, czyli co czwarty mieszkaniec osobiście był świadkiem przemocy domowej.

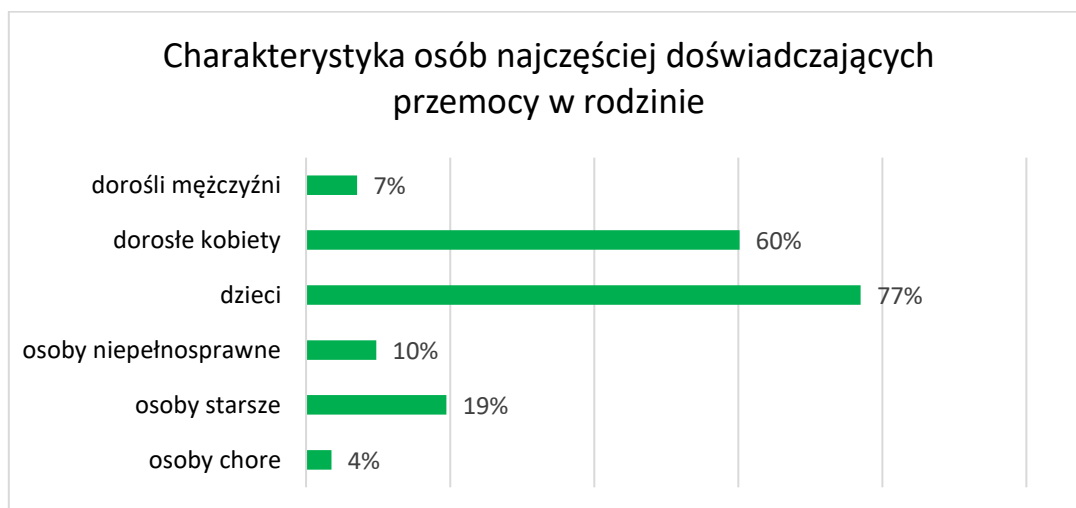
Według połowy respondentów najczęściej występuje przemoc psychiczna, a ponad 1/3 wskazuje przemoc fizyczną. 1 na 4 mieszkańców stwierdza, że najczęściej ma miejsce zaniedbywanie. Przemoc seksualna oraz ekonomiczna należą do zdecydowanej mniejszości. W pytaniu tym można było udzielić więcej niż 1 odpowiedzi.

Co szósta osoba jest gotowa zaakceptować stosowanie kar cielesnych wobec dzieci. Jest to alarmujący odsetek respondentów, którzy mogą stosować przemoc wobec słabszych członków rodziny.

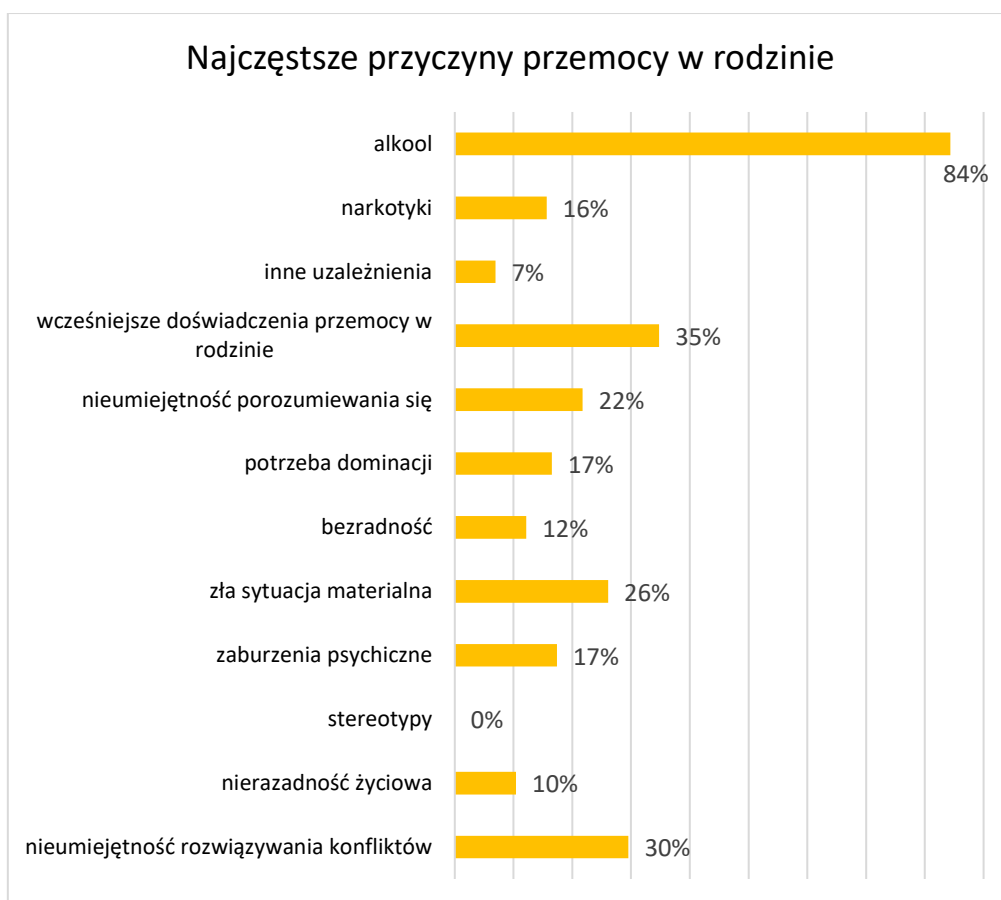

Badani mieszkańcy zostali także poproszeni o dokonanie charakterystyki osób uwięzionych w przemoc domową. Najczęściej ich zdaniem przemoc doświadczają dzieci, a w dalszej kolejności dorosłe kobiety. Pozostałe kategorie odpowiedzi (dorośli mężczyźni, osoby chore, niepełnosprawne i starsze) wybierane były rzadko. Respondenci stwierdzili, że najczęściej przemoc w rodzinie jest stosowana przez dorosłych mężczyzn: męża (65%), konkubenta (58%) oraz ojca (34%).

Za najczęstszą przyczynę zjawiska przemocy w rodzinie respondenci zdecydowanie uznają problem alkoholowy (84%). Kolejne, według ilości odpowiedzi, to: wcześniejsze doświadczenia przemocy w rodzinie, niskie kompetencje społeczne (rozwiązywania konfliktów, porozumiewania się z członkami rodziny), frustracja spowodowana złą sytuacją materialną, zaburzenia psychiczne, potrzeba dominacji, używanie narkotyków.

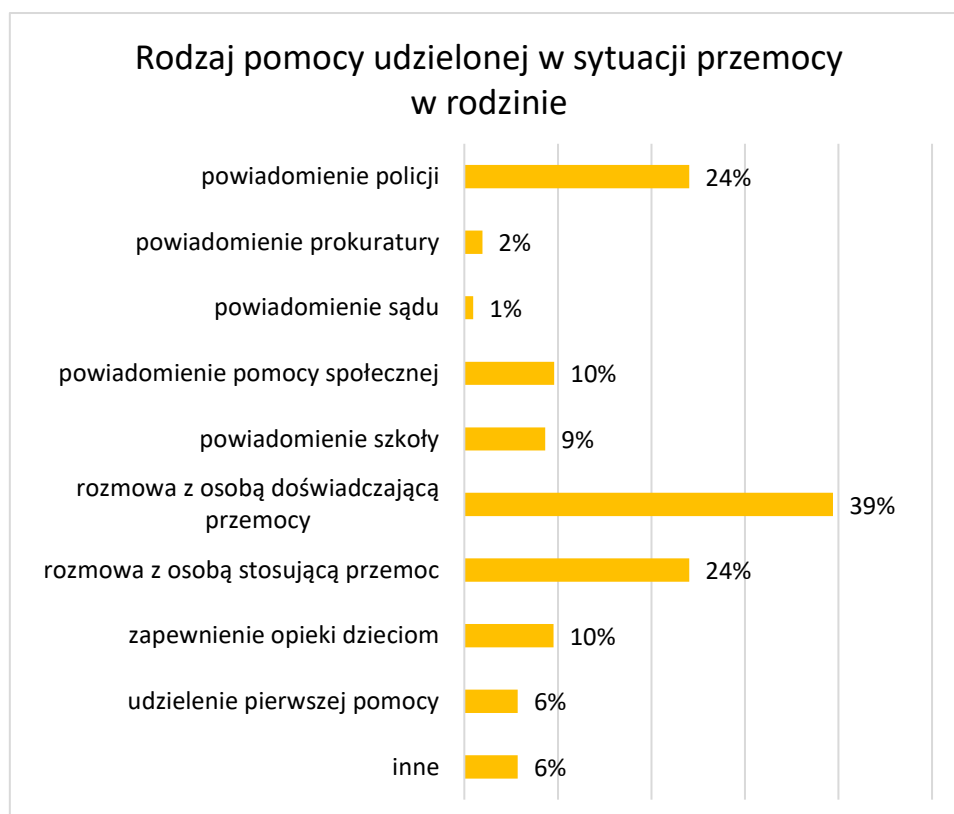

Jeśli chodzi o doświadczenia samych mieszkańców biorących udział w badaniu, to są one zbieżne z ogólnymi przekonaniami dotyczącymi skali problemu przemocy domowej. W poniższych tabelach przedstawiono częstość poszczególnych wskazań. Im ciemniejsze wypełnienie danej komórki, tym częściej na tle innych wyników występowała odpowiedź. Ogólnie, 16% ankietowanych ma za sobą przynajmniej jednokrotne doświadczenie przemocy fizycznej, a 21% osób – psychicznej. Zaniedbywanych było lub ciągle jest 9% respondentów, a wobec 2% osób stosowana jest przemoc ekonomiczna. Znacznie mniejszy odsetek badanych przyznaje się do stosowania przemocy w rodzinie. Najczęściej jest to przemoc fizyczna (w sumie 12%) i psychiczna (11%), znacznie rzadziej zaniedbanie (5%) i przemoc ekonomiczna (2%).

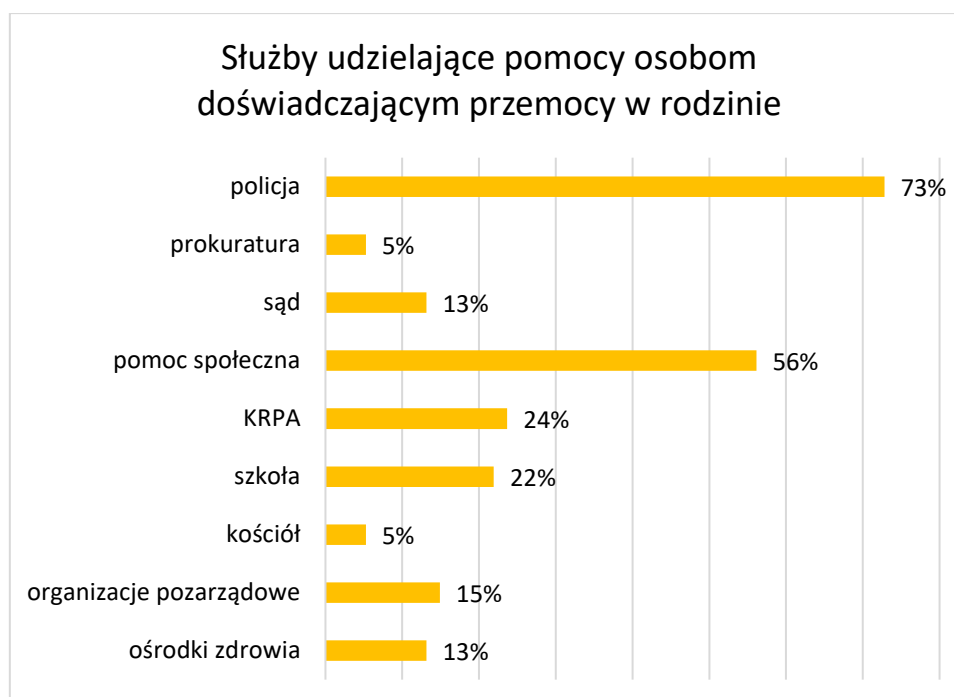
Częstotliwość doświadczenia przez ankietowanych	Rodzaj przemocy			
	fizyczna	psychiczna	ekonomiczna	zaniedbanie
bardzo często	1%	2%	1%	2%
kilka razy	9%	14%	1%	4%
raz	6%	5%	0%	3%
nigdy	84%	79%	98%	91%

Częstotliwość stosowania przez ankietowanych	Rodzaj przemocy			
	fizyczna	psychiczna	ekonomiczna	zaniedbanie
bardzo często	1%	1%	1%	1%
kilka razy	5%	4%	1%	0%
raz	6%	6%	0%	4%
nigdy	88%	89%	98%	95%

Spośród osób będących świadkami przemocy w rodzinie tylko niecała połowa (46%) próbowała udzielić jakieś formy pomocy. Najczęściej podejmowaną interwencją była rozmowa z osobą doświadczającą przemocy (39%), a w dalszej kolejności powiadomienie policji i rozmowa z osobą stosującą przemoc (po 24%). Co dziesiąta osoba gotowa była zapewnić opiekę dzieciom, powiadomić Ośrodek Pomocy Społecznej lub szkołę.

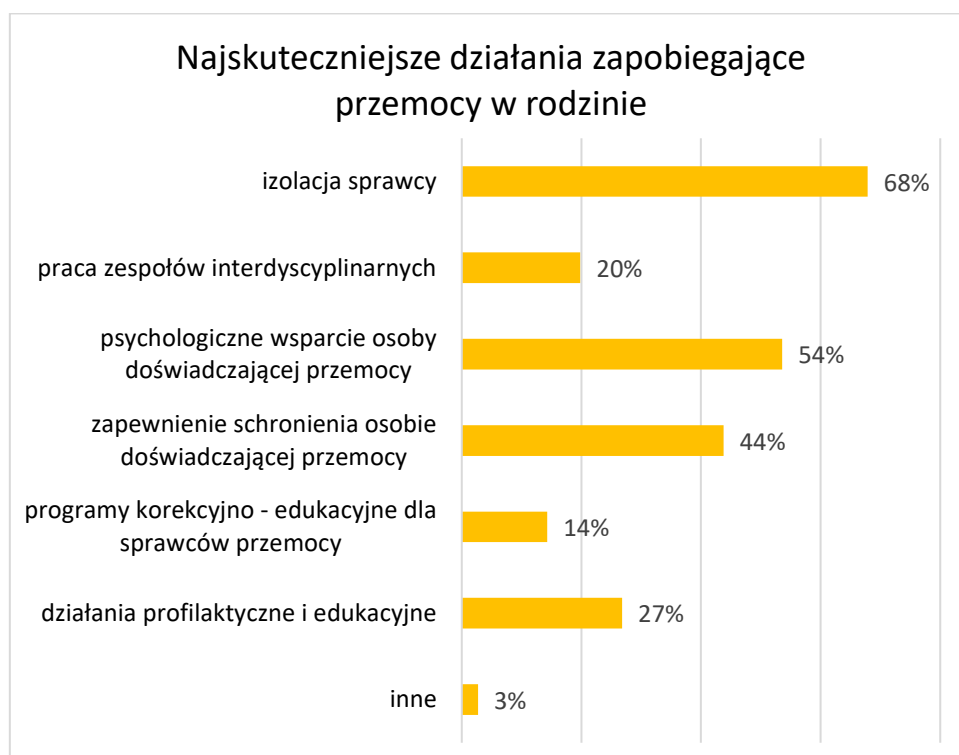
Blisko co piąty dorosły mieszkaniec gminy nie zna instytucji udzielających pomocy w sytuacji przemocy domowej. Osoby orientujące się w tym zagadnieniu najczęściej wskazują policję (73%) oraz pomoc społeczną (56%). Około 1/5 respondentów wymienia także szkołę i Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Najrzadziej w tym kontekście pojawiają się: kościół, prokuratura, sąd, organizacje pozarządowe oraz ośrodki zdrowia.

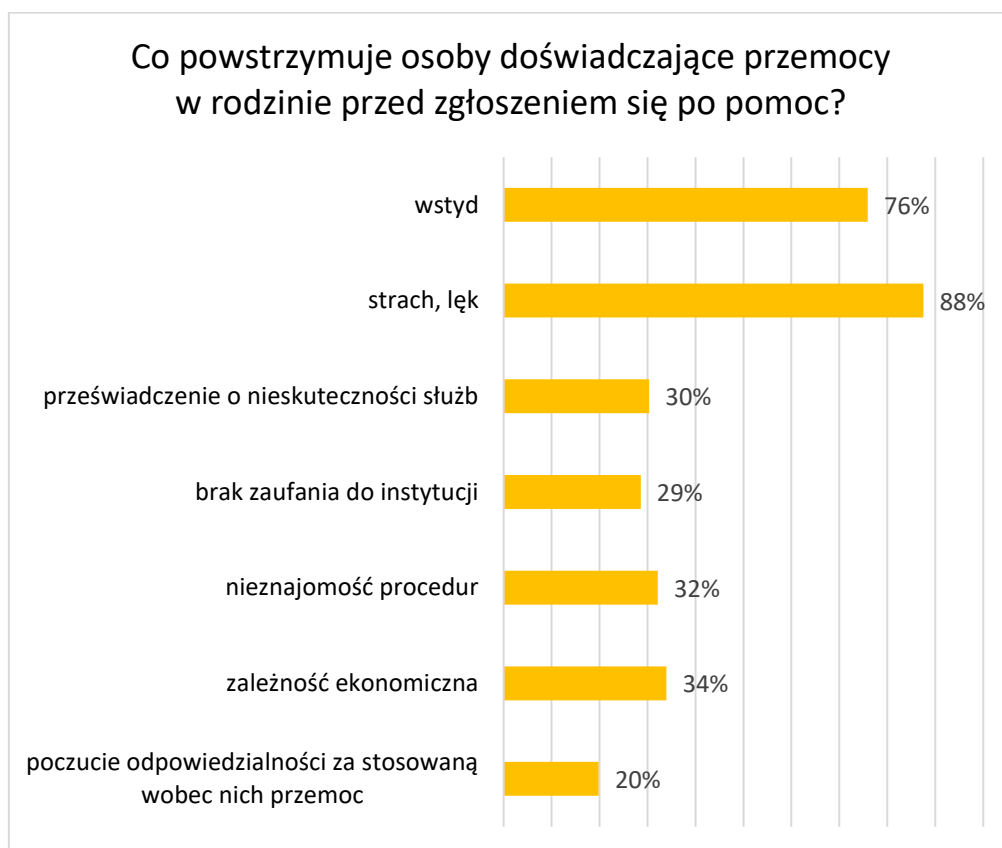
Spośród wymienionych instytucji największym zaufaniem i postrzeganą skutecznością działań cieszą się policja oraz pomoc społeczna. Najgorzej oceniane są w tym kontekście: kościół, prokuratura, służba zdrowia oraz organizacje pozarządowe. Około połowy ankietowanych uznaje działania służb za umiarkowanie skuteczne. Poniżej przedstawiono rozkład poszczególnych wyników (im ciemniejsze wypełnienie komórki, tym większy udział procentowy danej odpowiedzi w porównaniu do innych instytucji) oraz wskaźnik zaufania do instytucji obliczony na podstawie udzielonych przez badanych odpowiedzi (im wyższa wartość, tym wyższe zaufanie).

	policja	prokuratura	sąd	pomoc społeczna	KRPA	szkoła	kościół	org. pozarządowe	ośrodki zdrowia
wskaźnik zaufania	2,42	1,94	2,01	2,46	2,22	2,19	1,70	1,93	1,94
skuteczne	49%	25%	26%	54%	36%	36%	15%	27%	24%
umiarkowanie skuteczne	45%	44%	50%	37%	50%	47%	40%	39%	46%
nieskuteczne	6%	31%	24%	9%	14%	17%	45%	34%	30%

Działania, które zdaniem badanych najskuteczniej zapobiegają problemowi przemocy w rodzinie, to przede wszystkim izolacja osoby stosującej przemoc, którą wskazuje 2/3 respondentów. Nieco ponad połowa za konieczne uznaje psychologiczne wsparcie osoby doświadczającej przemocy, a 44% - zapewnienie jej schronienia. Praca zespołów interdyscyplinarnych, działania profilaktyczne i edukacyjne oraz korekcyjne dla osób stosujących przemoc wymieniane są znacznie rzadziej.

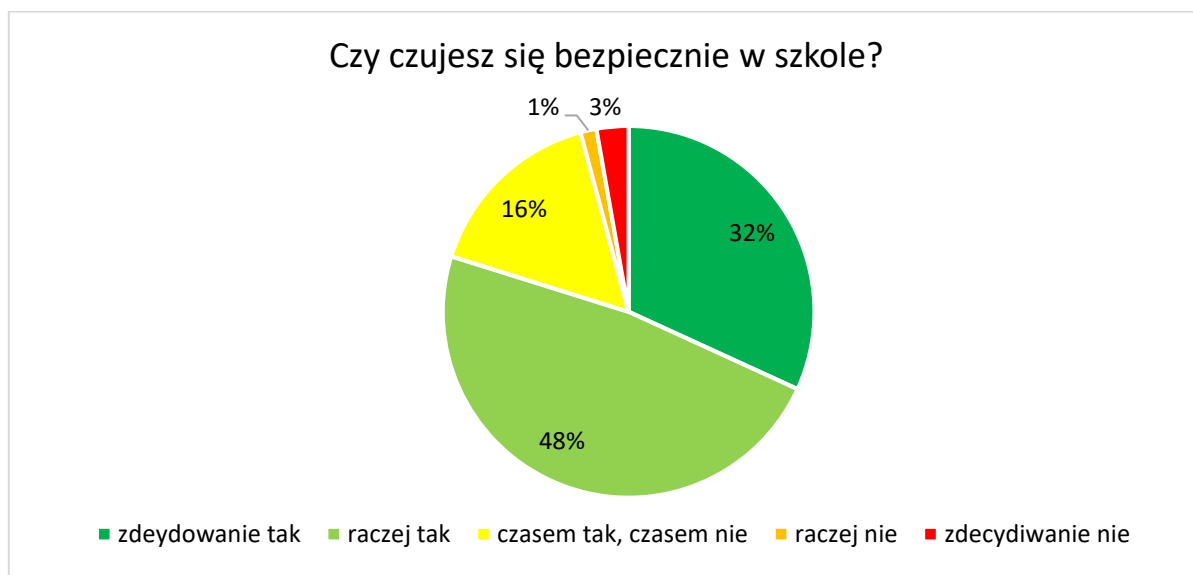

Z perspektywy ankietowanych mieszkańców gminy, głównymi przyczynami nieposzukiwania pomocy przez osoby doświadczające przemocy domowej, są ich emocje: strach lub lęk (88%) oraz wstyd (76%). Rozkład pozostałych odpowiedzi jest zbliżony – około 1/3 badanych wskazuje takie czynniki, jak przeświadczenie o tym, że oferowana przez instytucje pomoc nie będzie skuteczna, brak zaufania do tych służb, brak znajomości procedur, jakie są związane z przemocą w rodzinie oraz zależność ekonomiczna od osoby stosującej przemoc. Co piąta osoba wymienia także bardzo ważny czynnik psychologiczny, czyli poczucie winy, odpowiedzialności osoby doświadczającej przemocy za swoją sytuację.

Problem przemocy szkolnej w opinii młodzieży z gminy

80% ankietowanych czuje się w szkole raczej lub zdecydowanie bezpiecznie. Okresowo braku poczucia bezpieczeństwa doświadcza 16% uczniów, zaś łącznie 6 osób (4%) odczuwa w swojej szkole zagrożenie.

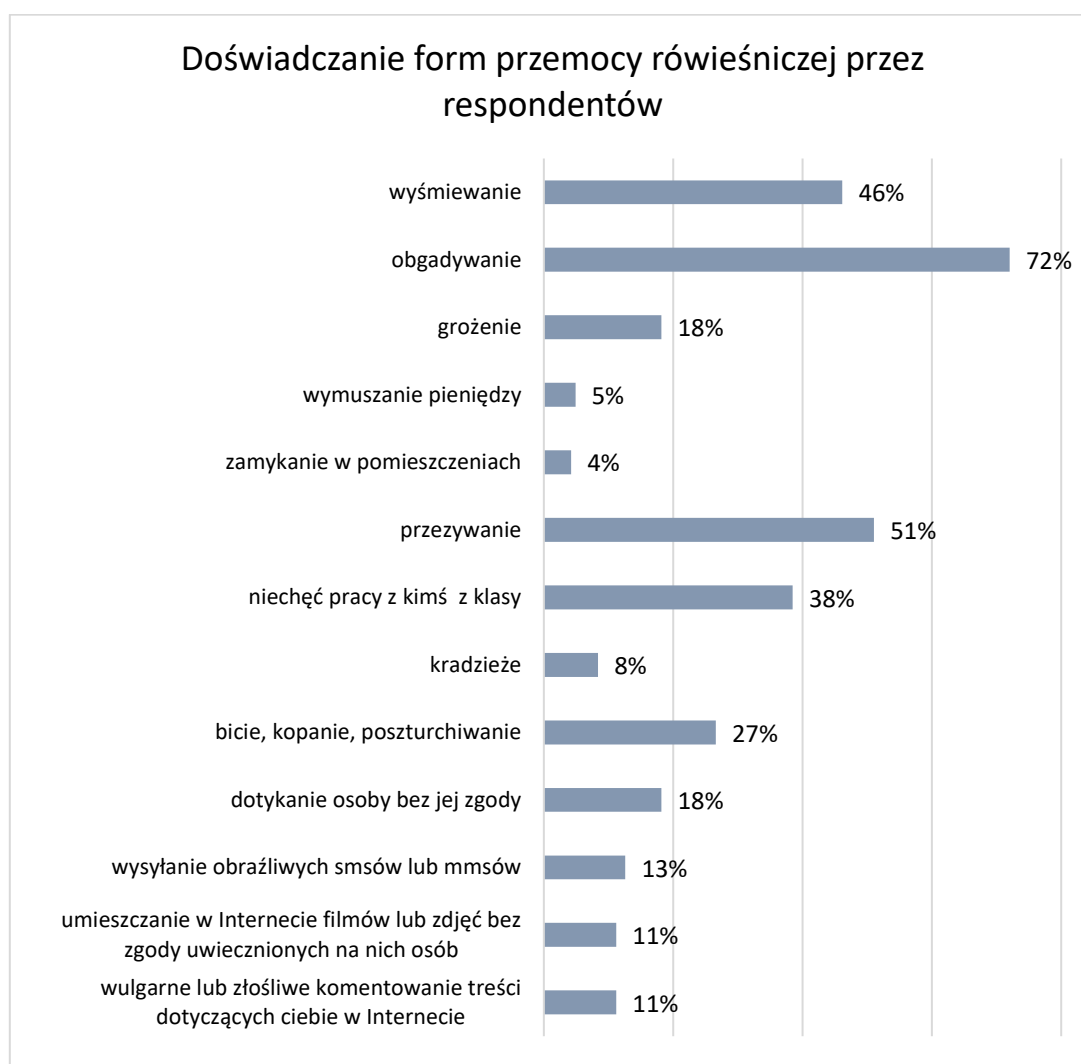

Ankietowana młodzież określała także, jak często na terenie szkoły dochodzi do poszczególnych rodzajów przemocy. W tabeli umieszczono częstości poszczególnych odpowiedzi oraz wskaźnik, który ilustruje, z którymi zachowaniami uczniowie spotykają się najczęściej (im wyższy wynik, tym większa częstotliwość). Najrzadziej zdarzają się takie sytuacje, jak grożenie, wymuszanie pieniędzy, kradzieże, zamykanie w pomieszczeniach oraz cyberprzemoc (wysyłanie obraźliwych smsów lub mmsów, umieszczanie nagrań lub zdjęć w Internecie bez zgody osób na nich uwiecznionych). Częściej niż raz w tygodniu występuje obgadywanie (w sumie 45%), wyśmiewanie (27%) i przezywanie (38%), czyli przejawy przemocy słownej oraz izolacja od grupy rówieśniczej (24%). Co szósta osoba deklaruje, że przynajmniej raz w tygodniu występuje przemoc fizyczna (bicie, kopanie, poszturchiwanie), a zdaniem 9% ma miejsce dotykanie kogoś bez jego zgody.

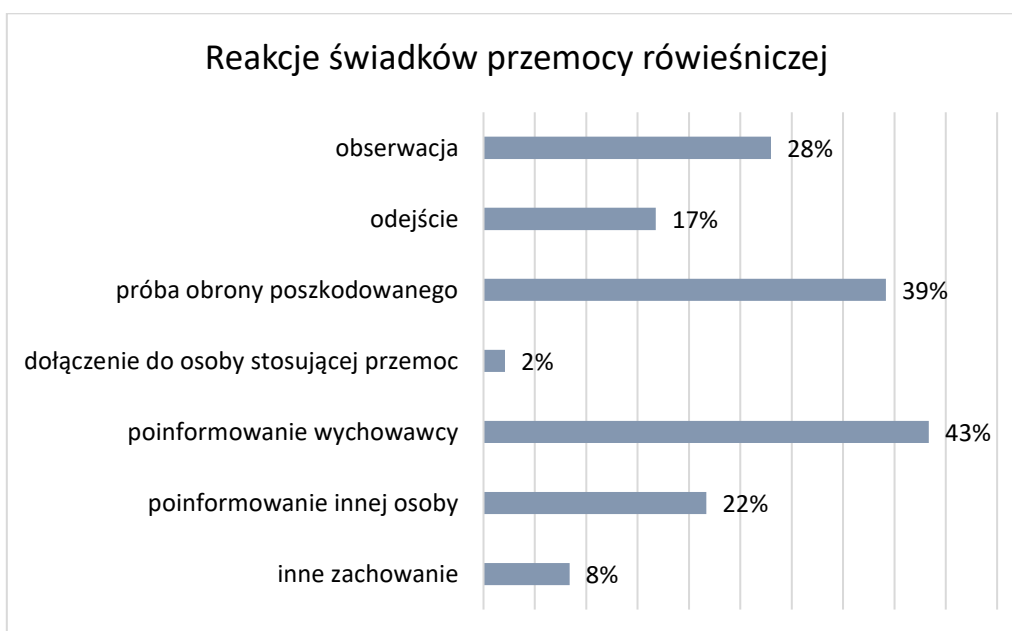
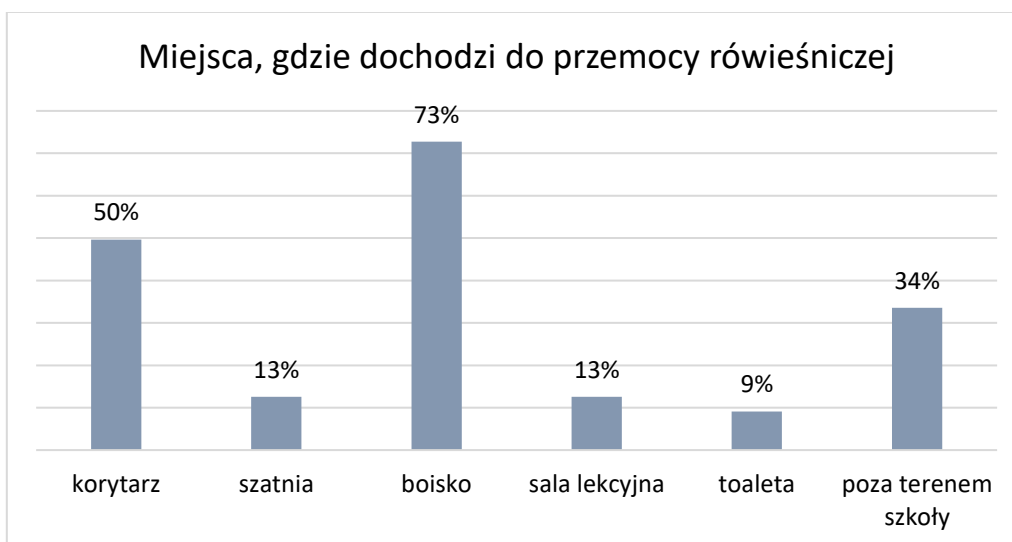
Częstotliwość przejawów przemocy w szkole	wyśmiewanie	obgadywanie	grożenie	wymuszanie pieniędzy
nigdy	24%	14%	61%	87%
rzadziej niż raz w miesiącu	24%	24%	20%	12%
przynajmniej raz w miesiącu	24%	17%	13%	1%
przynajmniej raz w tygodniu	17%	26%	6%	0%
codziennie	10%	19%	0%	1%
wskaźnik częstotliwości	2,64	3,11	1,64	1,16
	zamykanie w pomieszczeniach	przezywanie	niechęć pracy z kimś z klasy	kradzieże
nigdy	87%	19%	26%	81%
rzadziej niż raz w miesiącu	8%	27%	29%	17%
przynajmniej raz w miesiącu	3%	16%	20%	1%

przynajmniej raz w tygodniu	1%	21%	15%	0%
codziennie	0%	17%	9%	1%
wskaźnik częstotliwości	1,19	2,92	2,52	1,22
	bicie, kopanie, poszturchiwanie	dotykanie osoby bez jej zgody	wysyłanie obraźliwych smsów lub mmsów	umieszczanie w Internecie filmów lub zdjęć bez zgody uwiecznionych na nich osób
nigdy	41%	66%	68%	83%
rzadziej niż raz w miesiącu	29%	19%	22%	14%
przynajmniej raz w miesiącu	15%	6%	6%	1%
przynajmniej raz w tygodniu	9%	5%	3%	1%
codziennie	6%	4%	1%	1%
wskaźnik częstotliwości	2,11	1,63	1,48	1,22

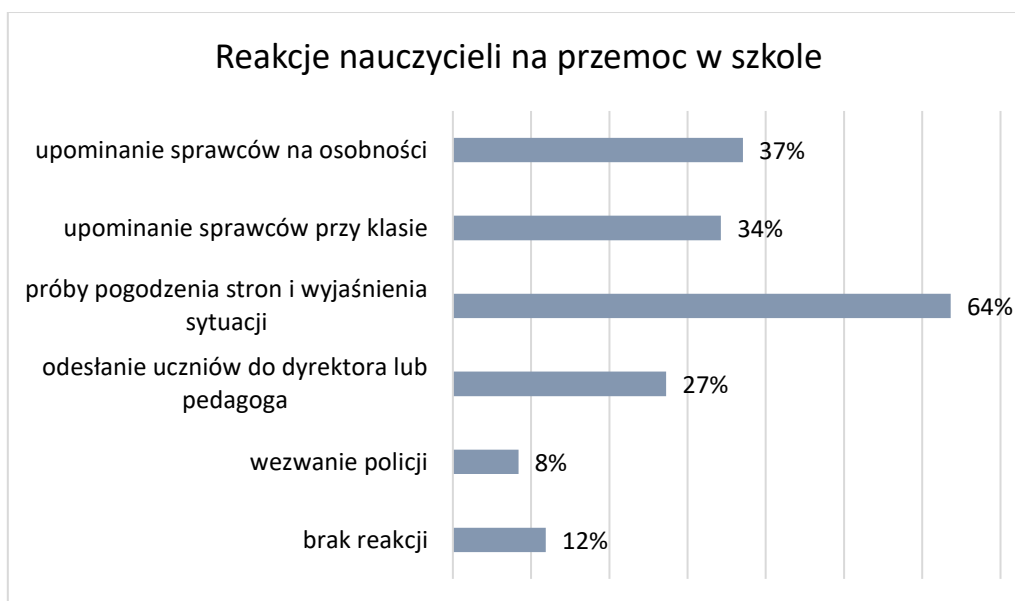
Sami ankietowani uczniowie przyznają, że najczęściej są obiektem słownych ataków (obgadywania, wyśmiewania, przezywania), a w dalszej kolejności – niechęci do pracy z nimi w grupie, naruszanie nietykalności cielesnej (bicie, kopanie, poszturchiwanie, dotykanie osoby bez jej zgody). Zdecydowanie najrzadziej ankietowani doświadczają wymuszania pieniędzy i kradzieży. Co szósta osoba przynajmniej raz spotkała się osobiście z wulgarnym komentowaniem umieszczanych przez nią treści z Internetu.

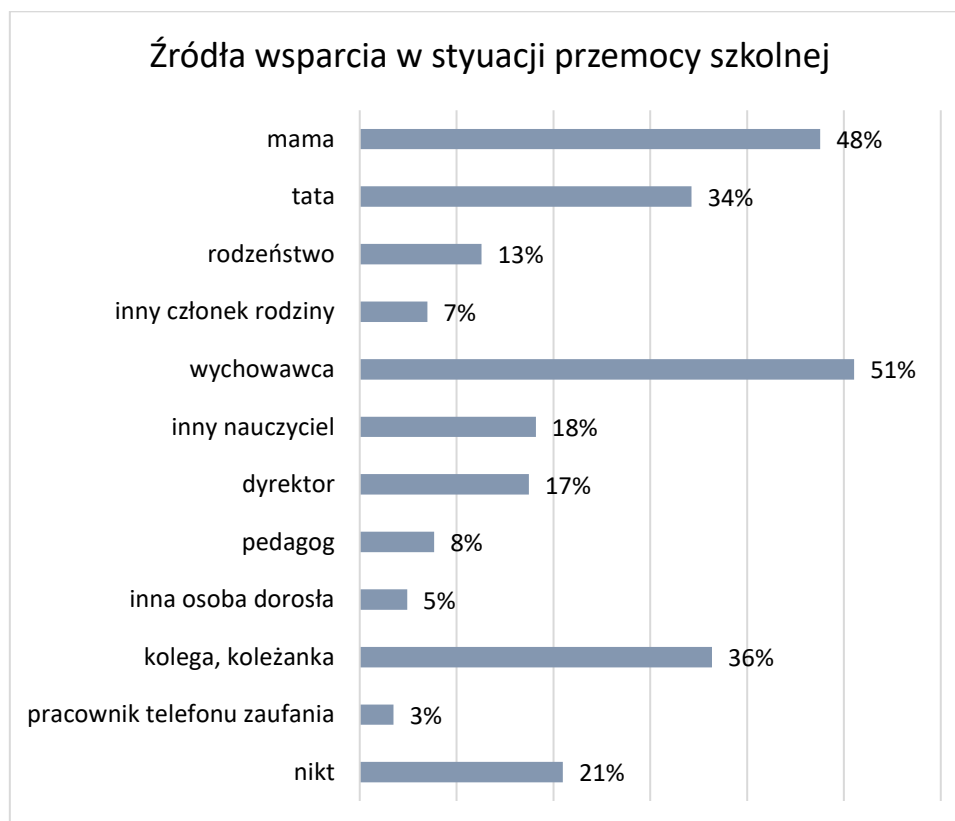
Najczęściej do przejawów przemocy dochodzi na korytarzach szkolnych (50%) oraz boiskach (73%). 13% wskazuje także szatnie lub sale lekcyjne, a 9% - toalety. Co trzeci uczeń wymienia miejsca poza terenem szkoły jako te, gdzie zdarza się krzywdzenie rówieśnicze. Blisko połowa ankietowanych podczas zetknięcia się z przemocą rówieśniczą wybiera postawę bierną – obserwację (28%) lub odejście z miejsca zdarzenia (17%). Co trzecia osoba podejmuje próby obrony osoby poszkodowanej (39%). Najlichniesza grupa uczniów skierowałaby się po wsparcie do wychowawcy (43%), a 22% - do innej osoby dorosłej.

Aż 61% uczniów nie jest pewna, czy nauczyciele wiedzą o przypadkach przemocy rówieśniczej mającej miejsce w szkole. Tylko 1/3 ankietowanych jest przekonana, że pedagodzy orientują się w tym temacie. Zdaniem uczniów najczęściej podejmowaną interwencją jest próba pogodzenia zwaśnionych stron i wyjaśnienie sytuacji (64%), a w dalszej kolejności upominanie osoby stosującej przemoc przy klasie lub na osobności (odpowiednio 34% i 37%). Zdaniem 1/4 młodzieży nauczyciele korzystają ze wsparcia pedagoga lub dyrektora. 12% twierdzi, że pracownicy szkoły nie podejmują żadnych działań.

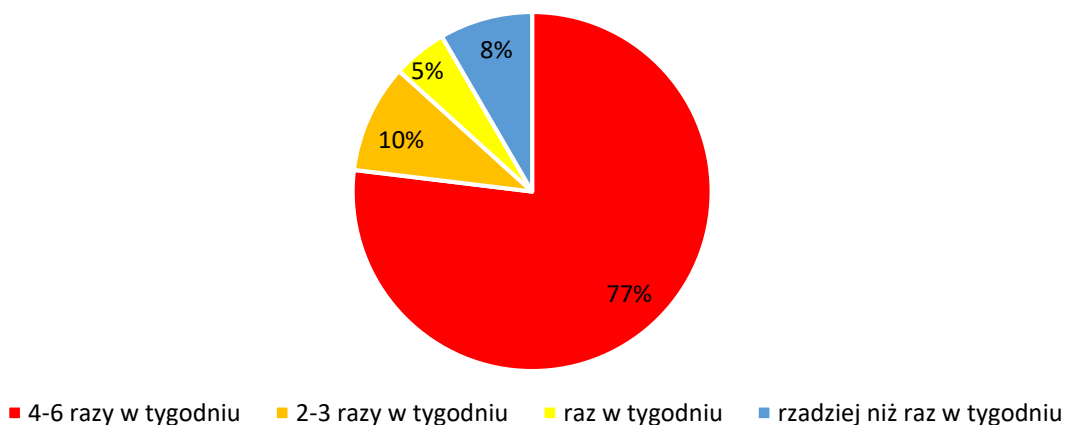
W przypadku problemu z przemocą rówieśniczą uczniowie najczęściej poszukiwaliby pomocy u rodziców (mamy – 48%, taty – 34%) oraz wychowawcy (51%). Do kolegów zwróciłaby się co trzecia osoba. Warto podkreślić, że 21% respondentów nie poszukiwałoby wsparcia w takiej sytuacji, zostając samemu z problemem.

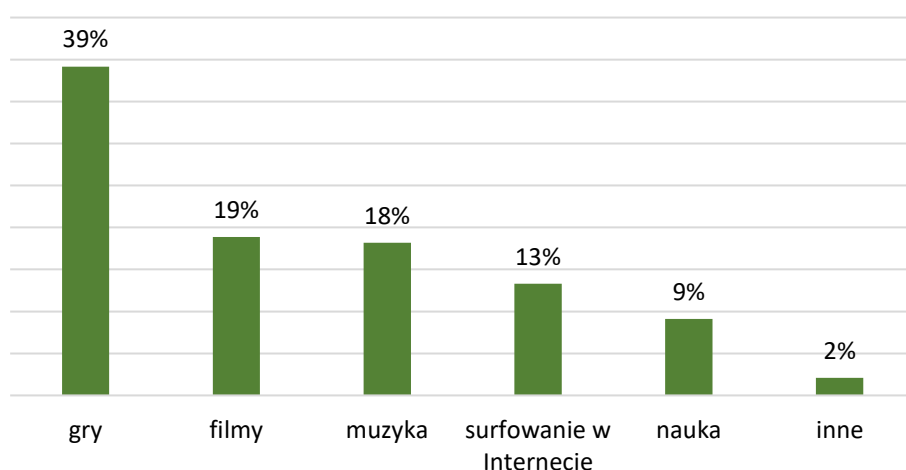
Korzystanie z nowoczesnych technologii w opinii młodzieży z gminy

Badani uczniowie bardzo często korzystają z komputera. Około $\frac{3}{4}$ z nich zasiada przed monitorem codziennie lub prawie codziennie. Znacznie mniejszy odsetek stanowią osoby korzystające z komputera 2 – 3 razy w tygodniu (10%) i rzadziej (w sumie 13%). Przeciętnie zajmuje im to od 1 do 3 godzin (61%), jednak 39% spędza przed komputerem 4 lub więcej godzin dziennie, czyli praktycznie cały wolny czas po szkole. Respondenci deklarują różnorodne aktywności –przede wszystkim grają w gry (39%), a około 1/5 osób ogląda filmy lub słucha muzyki na komputerze. Co dziesiąta osoba korzysta z niego jako pomocy podczas nauki.

Częstotliwość korzystania z komputera

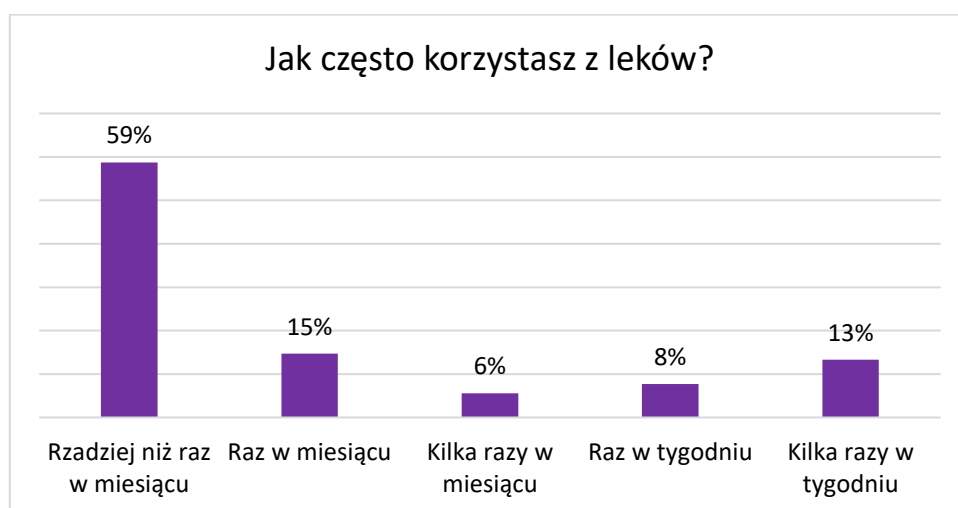

Powody korzystania z komputera

Zażywanie leków przez młodzież z gminy

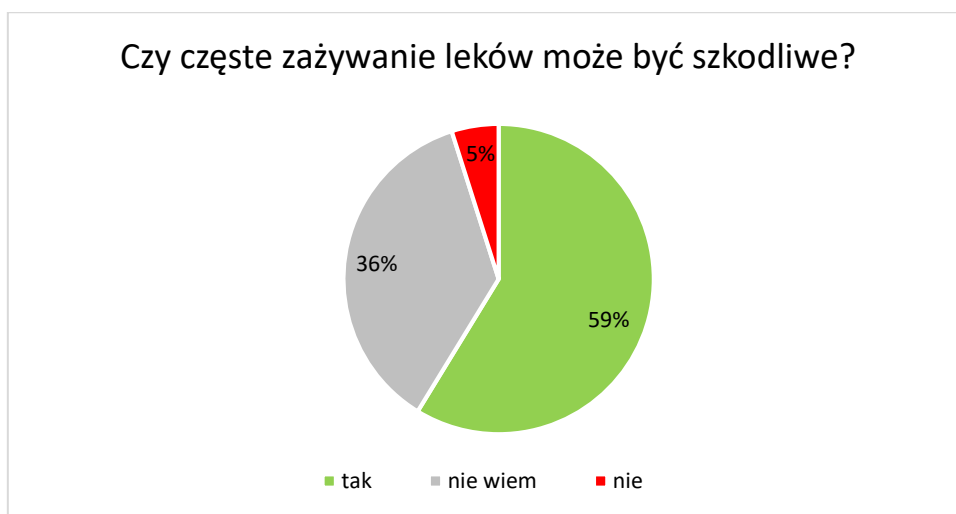
Ankietowana młodzież określała, jak często zażywają leki. 59% osób określa, że zdarza się to rzadziej niż raz w miesiącu. 15% uczniów sięga po leki raz w miesiącu. Co ósmy respondent zażywa je kilka razy w tygodniu.

Jeśli chodzi o przyczyny, dla których młodzież sięga po leki, to są to przede wszystkim bóle głowy (40%) i brzucha (33%). Nadużywanie leków przeciwbólowych i antybiotyków staje się w dzisiejszych czasach coraz poważniejszym problemem i może stanowić nową kategorię uzależnienia. Mniejsza grupa osób wskazuje takie powody, jak choroba (leki przepisane przez lekarza – 9%), ale także trudności w zasypianiu (1%), przygnębienie i zły nastrój oraz zdenerwowanie (po 2%). 4% uczniów nie zażywa żadnych farmaceutyków.

59% uczniów zdaje sobie sprawę z negatywnych skutków zdrowotnych przewlekłe przyjmowanych leków przeciwbólowych. Co trzeci ankietowany nie jest pewny, czy może to być szkodliwe dla zdrowia. Co dwudziesta osoba nie dostrzega żadnego zagrożenia.

Odniesienie do badań ogólnopolskich

W naszym kraju w ostatnich latach przeprowadzono kilka ważnych badań na temat zachowań ryzykownych młodzieży. Najważniejsze z nich to:

- ESPAD (2015) - Europejskie Badanie Szkolne nt. Alkoholu i Narkotyków, zrealizowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii przy współpracy Instytutu Psychiatrii i Neurologii, obejmowało 15-16 – latków oraz 17-18 - latków
- Młodzież 2018 (2019) - raport CBOS, badanie uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych
- HBSC (2018) – Badania nad Zachowaniami Zdrowotnymi Młodzieży Szkolnej (WHO), w Polsce prowadzone przez Instytut Matki i Dziecka w Warszawie, obejmowały młodzież w wieku 11 – 15

Dwa pierwsze badania adresowane były do starszych nastolatków, u progu dorosłości (15-18 lat). Tymczasem większość ankietowanych z gminy Dolsk było młodszych, co zostało opisane w części *Charakterystyka respondentów* w niniejszym raporcie. Po analizie odpowiedzi wyłącznie uczniów, którzy ukończyli 15 rok życia, można zauważyć, że w porównaniu do innych badań:

- uczniowie z gminy Dolsk dużo rzadziej deklarują przebycie inicjacji alkoholowej (27%) i narkotykowej (13%) niż ich rówieśnicy z badania ESPAD (odpowiednio 84% i 24%)
- największym zaufaniem w trudnych chwilach i problemach np. z przemocą szkolną lub używaniem substancji psychoaktywnych, cieszy się matka (wynik zbieżny z doniesieniami raportu Młodzież 2018)
- w szkole dominująca jest przemoc słowna, jednak respondenci z gminy Dolsk częściej deklarują, że są na nią osobiście narażeni (73% - obgadywanie, 53% - przezywanie) niż w populacji nieco starszych nastolatków (41% - Młodzież 2018)
- ankietowani 15-latkowie z gminy przeciętnie korzystają z Internetu około 3 godziny, co jest nieco mniejszym wymiarem czasu niż u uczniów szkół ponadgimnazjalnych, gdzie średnia to 4 godziny, uczniowie z gminy częściej korzystają z komputera, aby grać w gry, a mniej czasu spędzają na portalach społecznościowych (Młodzież 2018)
- żaden z 15 – latków z gminy nie wie, gdzie w okolicy można zdobyć narkotyki (wiedzę taką posiada 49% ich rówieśników z ogólnopolskiej próby - Młodzież 2018)
- 73% uczniów z gminy Dolsk nie zna osobiście żadnej osoby, która miała kontakt z narkotykami, w przypadku starszych uczniów jest to połowa ankietowanych (Młodzież 2018)
- 27% wszystkich ankietowanych, czyli mniej w porównaniu do badania HBSC (35%), miało kontakt z alkoholem

Wnioski i rekomendacje

Problem alkoholowy

Ankietowani mieszkańcy szczególnie mocno akcentują problem uzależnienia od alkoholu w gminie. Upatrują w nim także głównej przyczyny występowania zjawiska przemocy domowej.

Deklarowane spożycie alkoholu jest umiarkowanie częste – co czwarty ankietowany twierdzi, że jest abstynentem, a podobny odsetek przyznaje, że spożywali napoje alkoholowe w ostatnim tygodniu. Do tych wyników należy jednak podchodzić z ostrożnością, ponieważ ponad ¾ respondentów stanowiły kobiety, które (jak wynika z danych PARPA) spożywają dwukrotnie mniej alkoholu niż mężczyźni, piją także rzadziej niż oni. Jest więc bardzo prawdopodobne, że przy bardziej zrównoważonej próbie badawczej wynik byłby znacznie wyższy.

Co trzeci mieszkaniec gminy Dolsk rozpoczął picie alkoholu przed ukończeniem 18 roku życia. Wśród uczniów, grupa po inicjacji alkoholowej stanowi 15% (głównie to osoby w wieku 13 – 15 lat). Spożywają oni alkohol najczęściej okazjonalnie, głównie podczas imprez i na świeżym powietrzu. Motywuje ich przede wszystkim chęć uzyskania aprobaty społecznej i lepszej zabawy, wyluzowania się. Co trzeci nastolatek żywi ryzykowne przekonanie, że alkohol lub inne środki odurzające mogą pomóc w poradzeniu sobie z problemami rodzinnymi lub szkolnymi.

W opinii wszystkich ankietowanych grup (dorosłych, sprzedawców i uczniów) w okolicy są miejsca, gdzie niepełnoletnie osoby mogą kupić samodzielnie alkohol i zdarzają się próby jego zakupu. Najczęściej jednak dostęp do alkoholu zapewniają starsi koledzy, a w dalszej kolejności inni dorośli. Co trzeci nastolatek uważa, że dobrym sposobem na dostęp do alkoholu jest podkradanie go rodzicom w domu. Warto tutaj podkreślić, że taką postawę może wzmacniać niejednoznaczne nastawienie opiekunów do tej kwestii (co piąty uczeń uważa, że rodzice dopuszczają picie niewielkich ilości przed ukończeniem pełnoletności) oraz unikanie rozmów na ten temat (3/4 pijącej młodzieży nie rozmawiała nigdy z rodzicami o alkoholu).

Alarmująca jest skala rozpowszechnienia problemu prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwości – co trzecia osoba jest zdania, że zdarza się to często, a podobny odsetek – czasami.

Problem narkotykowy

Pomimo że tylko co piąty dorosły mieszkaniec gminy Dolsk zna kogoś zażywającego narkotyki, znaczna większość mieszkańców jest przekonana, że młodzież z gminy jest narażona na kontakt ze środkami psychoaktywnymi, a dostęp do nich nie jest trudny. Co siódmy nastolatek twierdzi, że do jego szkoły chodzą uczniowie zażywający tego typu substancje. 4% - 6 uczniów sięgnęło po narkotyki. Skłania ich do tego przede wszystkim ciekawość i chęć zaistnienia w grupie, zaimponowania kolegom. Co czwarta osoba, podobnie jak w przypadku spożywania alkoholu, wskazuje na chęć rozwiązania trudności osobistych.

Młodzież jest na ogół zainteresowana informacjami dotyczącymi narkotyków. Głównie poszukuje ich w Internecie i telewizji oraz w szkole. Osobami, do których gotowi byłiby się zwrócić młodzi ludzie przy problemie z używaniem substancji psychoaktywnych czy alkoholu, są rodzice i koledzy oraz wychowawca i pedagog. Co szósta osoba nie poszukiwałaby pomocy.

Przemoc w rodzinie

O skali zjawiska może świadczyć fakt, że prawie połowa dorosłych mieszkańców gminy Dolsk, biorących udział w ankiecie, zna osobiście kogoś, kto doświadcza przemocy domowej. Najczęściej stosowaną formą jest przemoc psychiczna (doświadczyło jej 21,5% respondentów, a stosowało 11%), a w dalszej kolejności – fizyczna (odpowiednio 16% i 13%). Kary fizyczne wobec dzieci akceptuje co szósty dorosły. Jako osobę stosującą przemoc w rodzinie najczęściej uważa się dorosłych mężczyzn (ojca, męża, konkubenta). Doświadczają jej przede wszystkim dzieci i dorosłe kobiety.

Ponad połowa mieszkańców nie podejmowała żadnej próby pomocy w sytuacji przemocy domowej, której była świadkiem. Najczęściej wybieranymi sposobami były rozmowy z osobą poszkodowaną, sprawcą przemocy i powiadomienie policji. Część ankietowanych nie zna instytucji wspierających w problemie przemocy w rodzinie. Poza policją i pomocą społeczną, pozostałe instytucje, które mogą przeciwdziałać i interweniować w takiej sytuacji, są spostrzegane jako niezbyt skuteczne. Jako najskuteczniejszy sposób radzenia sobie wymieniana jest izolacja osoby stosującej przemoc oraz psychologiczne wsparcie dla osoby jej doświadczającej i zapewnienie jej schronienia. Znacznie mniejsza jest wiara w skuteczność takich form pomocy, jak praca zespołów interdyscyplinarnych, działania profilaktyczne, edukacyjne i korekcyjne.

Młodzież jest przekonana, że najczęściej w rodzinach zdarza się krzyk rodziców na dzieci (13% twierdzi, że przynajmniej raz w tygodniu). Co piąty nastolatek uważa, że w domach dochodzi do stosowania przemocy fizycznej (bicia, dawania klapsów, nieco rzadziej poszturchiwania dzieci) i zaniedbywania czy obrażania i wyzywania dzieci.

Jeśli chodzi o potencjał ochronny rodziny, to stosunkowo najczęściej członkowie rodziny jedzą wspólnie posiłki. Tylko 60% uczniów określa rozmowy jako codzienny zwyczaj rodzinny. Rzadziej zdarzają się wspólne wyjścia, zabawa czy pomoc w odrabianiu lekcji. 2/3 młodzieży codziennie siada wspólnie z rodziną przy stole.

Przemoc szkolna

Większość uczniów czuje się w swoich szkołach bezpiecznie. Do najczęstszych aktów przemocy rówieśniczej zaliczają wyśmiewanie, obgadywanie, przezywanie (dotyczy ponad połowy respondentów) i niechęć do pracy z kimś w grupie (38%). Rzadziej występuje przemoc fizyczna, kradzieże, zastraszanie czy cyberprzemoc. Sytuacje takie zdarzają się na korytarzach szkolnych i boiskach. Blisko połowa uczniów biernie obserwuje lub odchodzi z miejsca, gdzie ktoś krzywdzi kolegę lub koleżankę. Tylko 1/3 podejmuje się próby obrony osoby poszkodowanej. Częściej uczniowie zgłaszają sytuację wychowawcy. Niestety, pracownicy szkoły przeważnie nie wiedzą o problemach przemocy w szkole. Kiedy interweniują, koncentrują się na wyjaśnieniu sprawy, pogodzeniu uczniów i upominaniu sprawcy przemocy. Co piąta osoba nie zgłosiłaby się do nikogo po wsparcie w problemie przemocy rówieśniczej.

Korzystanie z nowoczesnych technologii

Uzależnienie od komputera jest przez dorosłych mieszkańców gminy uważane za bardzo istotny problem lokalny. W dzisiejszych czasach dostęp do komputera czy telefonu z Internetem jest czymś naturalnym, a prawie każdy nastolatek nie wyobraża sobie bez nich życia. Większość uczniów korzysta

z nowoczesnych technologii codziennie lub prawie codziennie przez 1 – 3 godziny lub częściej. Najczęściej grają w gry, oglądają filmy, słuchają muzyki i surfują w sieci.

Zażywanie leków

Młodzież na ogół sporadycznie sięga po leki, głównie ze względu na codzienne dolegliwości, takie jak ból brzucha czy głowy. Istnieje jednak grupa nastolatków, którzy codziennie lub prawie codziennie zażywają leki (przeciwbólowe, poprawiające nastrój, uspokajające, nasenne). 41% uczniów nie ma świadomości zagrożeń płynących z częstego przyjmowania takich substancji.

W kontekście powyższych wyników, można przedstawić następujące rekomendacje i kierunki działań w gminie:

1. Prowadzenie szeroko zakrojonej działalności profilaktycznej i wsparcie dla społeczności lokalnej:

- dostarczanie informacji, jakie są możliwe sposoby pomocy i rozwiązywania problemu uzależnień czy przemocy w rodzinie w lokalnym środowisku.
- poszerzenie dostępności pomocy psychologicznej i terapeutycznej na terenie gminy – zarówno dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków czy leków, jak i doświadczających trudności wychowawczych, rodzinnych, osobistych czy szkolnych – wszystkie te obciążenia wiążą się z większym ryzykiem uzależnień i stosowaniem przemocy.
- zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy interwencyjnej np. w postaci całodobowego telefonu zaufania dla osób doświadczających przemocy lub zmagających się z uzależnieniem i ich rodzin.
- prowadzenie programów korekcyjnych dla sprawców przemocy domowej (szczególnie dedykowane mężczyznom, którzy według opinii ankietowanych stanowią najliczniejszą grupę stosującą przemoc) powinno stać się niezbędnym elementem kompleksowych działań mających na celu zmniejszenie zjawiska przemocy.
- finansowanie wakacyjnych wyjazdów terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin uzależnionych od alkoholu, problemem przemocy domowej.
- promowanie zdrowego stylu życia.

2. Prowadzenie kompleksowej działalności profilaktycznej wśród młodzieży, angażującej wszystkie ważne podmioty lokalne (ośrodek pomocy społecznej, szkoły, służbę zdrowia, policję, kościół, dom kultury, świetlice wiejskie, organizacje sportowe itp.) – skoordynowanej, mającej na celu kształtowanie uniwersalnych kompetencji i wzmacnianie zasobów chroniących przed podejmowaniem zachowań ryzykownych:

- w szkołach, zgodnie z zaleceniami PARPA działania powinny obejmować zarówno dostęp do indywidualnego specjalistycznego wsparcia dla uczniów, ich rodziców i nauczycieli, jak i profilaktykę w zespołach klasowych (dobre relacje rówieśnicze oraz klimat klasowy stanowią jeden z najważniejszych czynników chroniących nie tylko przed przemocą rówieśniczą, ale także wczesną inicjacją alkoholową, nikotynową, seksualną, sięganiem po narkotyki).
- warto korzystać ze szkolnych programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA (dostępne na stronie).

- profilaktyka cyberprzemocy powinna być regularnie prowadzona w szkołach w formie praktycznych zajęć. Młodzież często posiada powierzchowną wiedzę na temat sposobów reagowania w sytuacji przemocy w sieci. Także kompetencje dorosłych osób w tym zakresie powinny być podnoszone, jako że uczniowie często informują opiekunów o krzywdzeniu w sieci i oczekują pomocy.
- popularyzowanie wiedzy na temat instytucji i metod wsparcia, dostępnych dla młodzieży w trudnej sytuacji, w tym telefonów zaufania, stron internetowych.
- ze względu na duże zaufanie, jakim cieszą się pedagodzy szkolni i wychowawcy, warto zadbać o ich wsparcie (szkoleniowe, ale także superwizyjne np. w rejonowej poradni psychologiczno – pedagogicznej).
- monitorowanie skuteczności działań zwiększających bezpieczeństwo w szkole (warsztatów profilaktycznych, zajęć integracyjnych, szkoleń dla nauczycieli, indywidualnych interwencji).
- dostarczanie dzieciom i młodzieży jak najwięcej propozycji na spędzanie czasu wolnego w sposób aktywny i sprzyjający zdrowiu, zwiększenie i uatrakcyjnienie oferty świetlic wiejskich i klubów młodzieżowych.
- akcentowanie roli rodziców jako osób, które mogą odgrywać kluczową rolę w profilaktyce ryzykownych zachowań dzieci i młodzieży (ankietowani deklarują, że to do nich najchętniej zwróciliby się po pomoc, mają okazję dostrzec jako pierwsi niepokojące zachowania dzieci, większość opiekunów nie przeprowadza rozmowy z dziećmi na temat alkoholu), zapewnienie wsparcia w prowadzonych przez rodziców rozmowach z dziećmi.
- podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców i udzielanie wsparcia w trudnych sytuacjach np. poprzez spotkania „Szkoły dla Rodziców” czy warsztaty tematyczne. Informacja o prowadzonych warsztatach powinna docierać do szerszego grona rodziców. Wzmocni to zasoby rodzinne i zwiększyło skuteczność profilaktyki prowadzonej w szkołach.

3. Działania kontrolne i szkoleniowe:

- szkolenia dla sprzedawców napojów alkoholowych, członków GKRPA, zespołu interdyscyplinarnego.
- kontrole punktów sprzedaży alkoholu pod kątem przestrzegania Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- objęcie szczególnym zainteresowaniem miejsc częstego przebywania młodzieży (korytarze, boisko szkolne), gdzie najczęściej dochodzi do przemocy rówieśniczej oraz sięgania po substancje psychoaktywne – częstsze dyżury nauczycieli, zamontowanie monitoringu.
- ciągle poszerzanie kompetencji przedstawicieli instytucji pomocowych zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie w kierunku nowoczesnych sposobów pracy z rodzinami, w których występuje przemoc oraz zapewnienie pracownikom profesjonalnej superwizji, co pozwoli na ugruntowanie ich roli i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu i może ograniczyć skalę oraz skutki przemocy domowej w środowisku lokalnym.
- organizowanie spotkań tematycznych ze specjalistami terapii uzależnień czy psychoterapii dla pracowników szkół, przedszkoli, przedstawicieli służby zdrowia, księży (jako osób, do których mogą zwrócić się osoby poszukujące pomocy w radzeniu sobie z problemem przemocy czy uzależnieniem).

- 4. Okresowe monitorowanie skali problemu przemocy domowej, problemu alkoholowego, narkotykowego, przemocy szkolnej oraz cyberprzemocy, aby adekwatnie dostosowywać bieżącą działalność wszystkich zaangażowanych instytucji:**

- organizowanie regularnych spotkań podsumowujących i planujących dalszą współpracę.
- przeprowadzanie kontrolnych badań monitorujących efekty podjętych działań.

Bibliografia

- Integralna profilaktyka uzależnień w szkole: krótki poradnik psychologiczny, M. Dziewiecki (2003)
- Młodzież 2018, CBOS, red. M. Grabowska, M. Gwiazda (2019)
- Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki, ORE, J. Szymańska (2012)
- Profilaktyka w szkole, Z. Gaś (2006)
- Raport o stanie narkomanii w Polsce 2018, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii (2018)
- Uzależnienia. Geneza, terapia, powrót do zdrowia, B. Woronowicz (2009)
- Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015r., ESPAD, red. J. Sierosławski (2015)
- Vademecum skutecznej profilaktyki problemów młodzieży. Przewodnik dla samorządowców i praktyków oparty na wynikach badań naukowych, ORE, red. Sz. Grzelak (2015)
- Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC, red. J. Mazur, A. Małkowska – Szkutnik (2018)

źródła internetowe:

<https://www.parpa.pl/index.php/profilaktyka-system-rekomendacji/rekomendowane-programy-profilaktyczne>

<https://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/siecioholizm/poradnik-rodzica-siecioholizm/co-powoduje-ze-mlodziez-podejmuje-zachowania-ryzykowne/>

<https://www.cinn.gov.pl/porta1>

<https://www.ore.edu.pl/category/wydzialy/wydzial-wychowania-i-profilaktyki/wydzial-wychowania-i-profilaktyki/>

<https://fdds.pl/>

<https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/uzaleznienia/74360,uzaleznienie-od-komputera-i-sieci-siecioholizm>

<https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/uzaleznienia/81144,problem-uzaleznien-w-rodzinie>

<https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/uzaleznienia/69688,naduzywanie-i-uzaleznienie-od-lekow-uspokajajacych-i-nasennych>

<https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/uzaleznienia/69539,leczenie-uzaleznienia-od-alkoholu>

<https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/uzaleznienia/81200,aspekty-psychoterapeutyczne-uzaleznienia-od-alkoholu>